

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

24

YASAMA YILI

2

KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ ALT KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

31 Mayıs 2012 Perşembe

KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ ALT KOMİSYONU

GÖRÜŐME TUTANAKLARI

31 Mayıs 2012 Perşembe

---0---

K O N U

Sayfa

BM CEDAW Komitesi Üyesi Feride Acar'ın, uluslararası alanda Türkiye'nin yasal sorumlulukları, yükümlölükleri konusunda, özellikle CEDAW'ın getirdiği yükümlölükler ve İstanbul Sözleşmesi ve CEDAW açısından bilgilendirme yapması

1:29

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BİRİNCİ OTURUM

1:16

Prof. Dr. Feride ACAR (ODTÜ Siyaset Bil.ve Kamu Yön. Öğretim Üyesi)	1:10, 10:11, 14:16
Tülay KAYNARCA (İstanbul)	6
Nurcan DALBUDAK (Denizli)	7
Safiye SEYMENOĞLU (Trabzon)	10
Öznur ÇALIK (Malatya)	10, 11, 13:14, 15
Gürkut ACAR (Antalya)	12, 13, 14
Zeynep KARAHAN USLU (Şanlıurfa)	12:13

İKİNCİ OTURUM

17:29

Av. Sema KENDİRCİ (Türk Kadınlar Birliği Bşk.)	17:23, 26, 27:28
Öznur ÇALIK (Malatya)	19
Zeynep KARAHAN USLU (Şanlıurfa)	20:21, 22
Alev DEDEĞİL (İstanbul)	22, 25
Özlem BOZKURT GEVREK (Kadın.Statü.Gen.Müdürü)	23:26, 28:29
Nurcan DALBUDAK (Denizli)	24
Nurdan ŞANLI (Ankara)	27:28

Açılma Saati: 10.40

Kapanma Saati: 13.42

31 Mayıs 2012 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 10.40

BAŞKAN: Azize Sibel GÖNÜL (Kocaeli)

BAŞKAN VEKİLİ: Binnaz TOPRAK (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ: Öznur ÇALIK (Malatya)

SÖZCÜ: Tülay KAYNARCA (İstanbul)

KÂTİP: Mesut DEDEOĞLU (Kahramanmaraş)

----- 0 -----

BAŞKAN – Sayın üyelerimiz, öncelikle toplantımızı açıyorum.

Toplantımızda bugün Birleşmiş Milletler CEDAW Komitesi Üyesi Sayın Feride Acar var; Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonuna uluslararası alanda Türkiye'nin yasal sorumlulukları, yükümlülükleri konusunda, özellikle CEDAW'ın getirdiği yükümlülükler ve İstanbul Sözleşmesi ve CEDAW açısından üç başlık altında bir bilgilendirme yapacak. Öncelikle kendilerine “Hoş geldiniz.” diyorum.

Başlamadan önce, Sema Kendirci Hanımefendi de bu toplantıda var. Biliyorsunuz CEDAW Gölge Raporu'nun, Ara Raporu'nun hazırlanmasında çalışan bir hukukçu, sivil toplum kuruluşu sekreteryası yapan üyesi. Onun için kendilerine de “Hoş geldiniz.” diyorum ve sözü Sayın Acar'a bırakıyorum.

Buyurun Hocam.

PROF. DR. FERİDE ACAR – Çok teşekkür ederim.

Öncelikle herkese “Hayırlı sabahlar.” diyeyim, sizler erken başlamışsınız güne kahvaltıyla ama.

Çok teşekkür ediyorum hem böyle bir vakit ayırdığınız hem de böyle bir ilgi gösterdiğiniz için. Tabii, bu Komisyonun kadın-erkek eşitliğinde Türkiye'nin uluslararası sorumlulukları konusuna ilgi göstermesi çok şaşılacak bir şey değil ama gene de böyle bir zaman ayırarak bu işe, burada bulunduğunuz için ben çok teşekkür ediyorum.

Ben şimdi elimden geldiğince, Sibel Hanım'ın söylediği gibi, üç temel nokta üzerinde konuşacağım. Bir: Kadın-erkek eşitliğinin uluslararası temel standartlarını içeren CEDAW Sözleşmesi nedir ve neler der, biraz bunu anlatacağım. İkinci konu: Sizlerin kendi oylarınızla çok yakın bir geçmişte Türkiye'nin taraf olduğu “İstanbul Sözleşmesi” diye adlandırılan Avrupa Konseyi Sözleşmesi, ki bu, kadınlara yönelik şiddet ve ev içi şiddet, münhasıran bunlarla ilgili bir sözleşmedir, ondan bahsedeceğim. Üçüncü nokta olarak da: Bu sözleşmeler babında Türkiye'ye özellikle CEDAW Komitesi neler demiştir -çünkü henüz çok yeni bir şey, diyesi olmadı- Türkiye'den beklentiler nelerdir, Türkiye neler yapmıştır, şu anda ne yapması bekleniyor, bunları özetlemeye çalışacağım.

Bunu yaparken de mümkün mertebe zamandan tasarruf etmeye çalışacağım ama bana verilen süre itibarıyla da anladığım kadarıyla bir kırk dakika kadar konuşacağım, bana öyle şey yapıldı.

BAŞKAN – Hocam, bir saat diye bize...

PROF. DR. FERİDE ACAR (Devamla) – Tamam ama sorular olursa bir miktar da sorulara zaman ayırmak isterim, onun için hazırlık açısından, insanların böyle bir mental hazırlık yapması açısından söyleyeyim dedim.

BAŞKAN – Tabii, tabii, bırakabiliriz.

PROF. DR. FERİDE ACAR (Devamla) – Benim bu konularda bugün sizinle konuşma mutluluğuna sahip olmamın nedeni ne, onu da anlatayım. Ben Orta Doğu Teknik Üniversitesinde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünde Öğretim Üyesiyim. Başka siyaset bilimi alanları içerisinde uzun yıllardır üzerinde çalıştığım konu kadın-erkek eşitliği ve toplumsal cinsiyet sorunları. Bu bağlamda da uluslararası düzeyde de çalışıyorum. Bu iki sözleşme içinde ben CEDAW Sözleşmesi'nin uluslararası denetimini yapan Birleşmiş Milletler CEDAW Komitesinin Üyesiyim. 1997'den 2005'e kadar bir üyelik yaptım, Başkanlığında da bulundum bu Komitenin. 2006-2010 yılları arasında da CEDAW Komitesinde değildim fakat Avrupa Konseyinde gene “kadın-erkek eşitliği ve şiddet” konusunda çalışan bir ekibin içinde yer aldım ve o ekibin çalışmalarının sonunda da zaten İstanbul Sözleşmesi ortaya çıktı. 2009-2010 döneminde de iki yıl, başından sonuna kadar İstanbul Sözleşmesi'ni Türkiye adına ben müzakere ettim. Dolayısıyla bunların biraz şeyini de

biliyorum. Şimdi oradan çıkarak sizlere sızmadan bilgi vermeye çalışacağım ama bu arada eğer –rica edeyim- soru sormak isteyen yani bir şey anlaşılmadığı zaman veya özel bir merakla bir soru sormak isteyen olursa onu arada da alabilirim yani illaki sonuna kadar beklemek mecburiyeti miz yok.

Birleşmiş Milletlerde dokuz tane temel insan hakları sözleşmesi var. Bunların isimlerini ekranda görüyoruz. Bu “CEDAW Sözleşmesi” diye bildiğimiz Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi -1979 yılında kaleme alınan- bu dokuz sözleşmeden biri. Türkiye Cumhuriyeti bu dokuz sözleşmenin ilk sekizine taraftır, sadece sonuncusuna şu anda taraf değildir. O da Kişilerin Zorla Kaybedilmeden Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme; çok yeni bir sözleşme, 2010 tarihli.

Gördüğümüz gibi, bu sözleşmelerden özellikle 1966 tarihli olan iki tanesi Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Hakları Sözleşmesi altında İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nde dile getirilmiş olan temel hakları yasa biçimine dönüştüren ve bunların genelini içeren iki sözleşmedir. İlk ortaya çıkarılan sözleşmelerden yani erken olan sözleşmelerden ikisi de zaten bunlardır, onlardan önce bir Irk Ayrımcılığının Yok Edilmesine Dair Sözleşme yapılmıştır insan hakları sözleşmesi olarak. Ben, bu diğer sözleşmeler ve her biri üzerinde tek tek durmayacağım esas konumuza daha fazla vakit ayırabilmek için. Bunu sadece CEDAW’ın dünyada uluslararası hukuk açısından bulunduğu yere işaret etmek nedeniyle söylüyorum: En temel insan hakları sözleşmeleri içerisinde bir tanesidir.

Sözleşme –bahsettiğim gibi- 1979’da kabul edilmiş Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından, 81’de yürürlüğe girmiştir. Yürürlüğe girmesi için yirmi tane ülkenin onaylaması gerekir. 20’nci ülke 81’de tamamlanmıştır. Bu sorunun –göreceğiz biraz sonra İstanbul Sözleşmesi için de altını çiziceğiz. Yani “sorun” demek de doğru değil, bu, süreci: Uluslararası sözleşmeler imzaya açıldıktan yani kabul edildikten ve imzaya açıldıktan sonra belli bir sayıda taraf devletin taraf olmasıyla yani onaylamasıyla yürürlüğe girerler. Bu sayı Birleşmiş Milletler için 20’dir, Avrupa Konseyi için 10.

Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi hukuken bağlayıcı bir insan hakları sözleşmesidir, bunu demin temel sözleşmeler arasındaki yerine işaret ederken de söyledim. Bu sözleşmenin özelliği kadınlara karşı ayrımcılık noktasından hareket etmesidir yani böyle bir “eşitlik” söyleminden değil, ayrımcılığın yok edilmesinden giderek eşitliği tanımlayan bir uluslararası sözleşmedir. Uluslararası sözleşmelere bir başka deyimle “uluslararası yasalar” da diyebiliriz tabii.

Sözleşmenin hayli ileri, hele dönemine göre çok ileri sayılacak bir insan hakları anlayışı vardır. Bugün bunun böyle olduğunu her yaşadığımız olayla bir kere daha görüyoruz çünkü CEDAW Sözleşmesi insan haklarında ilerlemeci bir anlayışı baştan kabul eden bir sözleşme. Yani diyor ki sözleşme anlayışında: “Bu sözleşmede yer almayan, şu anda bizim bilmediğimiz türden birtakım ayrımcılıklar olabilir. Bunlar ortaya çıktıkça bu sözleşmenin hükümleri onlara da uygulanmalıdır, uygulanacaktır.” Bu hakikaten ilerlemeci bir hukuk anlayışı ve insan hakları sözleşmeleri içerisinde, şimdi birçoğu bunu yapıyor ama böyle bir biçimde olaya yaklaşan ilk sözleşmedir CEDAW.

Gene bir diğer özelliği: Devletin yükümlülükleri, kadınlara karşı ayrımcılığı yok etmek açısından olan yükümlülükleri bu sözleşmede yer alır ama sözleşme yalnızca devlet yükümlülükleriyle sınırlı değildir, özel kişileri ve tüzel kişileri de bağlar. İşte bunun içindir ki, örneğin, kadınlara yönelik şiddet veya ev içi şiddet “özel alan” diye de desek zaman içerisinde CEDAW Sözleşmesi’nin hükümleri içerisinde mütalaa edilebilmiştir.

Çok boyutlu bir ayrımcılık tanımı vardır, biraz sonra bunlara değineceğim. Kadınların insan hakları ve ayrımcılık için dünyada geçerli olan standartları getiren temel doküman budur.

Sözleşmenin maddelerine veya içeriğine bakarsak... Şimdi ben şunu da bir parantez içerisinde söyleyeyim: Ben tek tek “Şu madde şunu diyor, bu madde bunu diyor.” diye bir şey anlatmayacağım çünkü hem öyle bir vakit yok hem de onu herkes sözleşmeyi açıp kendisi de okuyabilir, okumuşsunuzdur diye de ama bazen o tür hukuki metinlerin okunduğunda nasıl bir anlam çıkarılacağı çok açık olamayabiliyor, bunu biraz daha açıklığa kavuşturan bir şekilde konuşmaya çalışıyorum.

CEDAW standartlarına göre yani... Bir de şunu söyleyeyim: Buradan sonra her “CEDAW” dediğimizde “dünyada geçerli olan uluslararası standartlar” demek istiyorum. Artık bu çünkü evrensel olarak kabul gören sözleşmedir. Evrensel kadın hakları standartlarına göre bu haklar, kadınların birey olarak sahip oldukları haklardır ve evrensel haklardır. Bir diğer deyişle ne demek bu? Yani kadınların herhangi bir statüden dolayı sahip oldukları değil, anne oldukları veya eş oldukları veya filanca aileye dâhil oldukları falanca etnik grubun üyesi oldukları için değil, birer birey oldukları için sahip oldukları haklardır. Bu en temel anlayış bir kere.

İkinci özelliği de sözleşmenin: Kadın haklarının, kadınların insan haklarının evrensel olduğu yani her kadın için her yerde aynı olduğu anlayışdır. Dolayısıyla, Müslüman kadınların hakları, Hristiyan kadınların hakları veya kırsal alandaki kadınların hakları

sanki farklıymış gibi mütalaa etmek ve birtakım değişik kısıtlarla düşünmek CEDAW Sözleşmesinin temel prensiplerine aykırıdır. Kadınlara karşı ayrımcılık en genel tanımıyla “cinsiyet nedeniyle yapılan ve kadınların insan haklarından ve temel özgürlüklerden yararlanmasını engelleyen veya bunu engellemeyi hedefleyen her türlü ayırım, mahrumiyet ve kısıtlama” olarak kabul edilir. Dediğim gibi, bu hem devleti hem özel kişileri hem tüzel kişileri hem devlet içindeki grupları bağlar. Devletin bunların hepsine, her türlü mahrumiyet, ayırım ve kısıtlamaya mâni olma, bana ona mâni olacak düzenlemeler getirme sorumluluğu vardır. Eşitliğin sağlanmasını da CEDAW Sözleşmesi ayrımcılığın yok edilmesine bağlı olarak görür çünkü ayrımcılık olan yerde eşitliğin olamayacağı kabulünden hareket eder.

Temel ilkeleri gene çok basite indirgeyerek ve çok özet olarak vurgulayacak olursak: Başta söyledim, bu sözleşme “kadın-erkek cinsiyet eşitliği” gibi bir kavramdan hareket etmez, kadınlara karşı ayrımcılığın önlenmesinden hareket eder yani devletin bu ayrımcılığı ortadan kaldırma sorumluluğu, toplumun ayrımcılığı yok edecek şekilde o amaca yönelik olarak dönüşmesi gereğinden hareket eder sözleşme. Tabii ki ayrımcılığın ne olduğunu tanımlar demin dediğim genel çerçeve içerisinde. Birey olarak hakları vurgular. Bir çok önemli unsur -ki Türkiye için bu, biraz sonra göreceğiz, daha da, en can alıcı noktalardan biridir- ayrımcılığın yok edilmesinin, dolayısıyla eşitliğin gerçekleşmesinin hem yasal hem de uygulamada sağlanması amacı vardır ve bu yükümlülüğü vardır. Biz burada yükümlülüklerden, sorumluluklardan bahsediyoruz. Devletin yükümlülüğü dolayısıyla ayrımcılığı ortadan yok etmek ve eşitliği sağlamak. Nerede? Hem yasalarda hem de uygulamada. Türkiye, biliyorsunuz, pek çok durumda yasalar açısından sorun olmayan ama uygulamada sorun olan ayrımcılık uygulamalarıyla karşı karşıyadır. Dolayısıyla bu sözleşmede en önemli unsurlardan biridir zaten yani yasaların çok iyi olması yeterli değil ama yasanın olmaması veya yasanın ayrımcı olması da “Bu yasa nasıl olsa uygulanmıyor.” gibi bir gerekçeyle kabul edilebilir olmaz. Örneğin, bizim Medeni Yasamız’daki değişiklikler yerine getirilene kadar “Ailenin reisi erkek.” noktasında pek çok “Ailenin reisi erkek ama bu, kâğıt üzerinde.” denirdi Türkiye’de. Bu aslında herkesin evinde hanımlar reistir ve aslında bu, kâğıt üzerinde olan bir şey... Hayır, CEDAW’a göre böyle bir şey olmaz, kâğıt üzerinde de olmaması gerekir en basit anlayışıyla çünkü günün birinde o kâğıt üzerinde olanı -ki bu durumda günün birinde değil, pek çok durumda- kullanmak hakkına sahiptir kişiler. Eğer kâğıt üzerinde olan ayrımcıysa, yasa ayrımcıysa bunun uygulamada bütün bütün yok edilmesi söz konusu olamaz.

Gene, CEDAW Sözleşmesi hem kamusal hem de özel alanda ayrımcılığın yok edilmesini öngörür demin dediğim gibi. Özel alandan kastedilen, aile ilişkileri, evlilik ilişkileri ve yakın grup ilişkileri yani sosyolojik anlamda özel alandan bahsediyorum. İş yaşamı, siyaset, okul, bunlar kamu alanlarıdır ama özel alanı aile, yakın kişi ilişkileri diye düşünmek gerekiyor.

Ayrımcılığı çok geniş olarak ve derinlemesine tanımlayan bir anlayışı var sözleşmenin. Sadece amaçları ayrımcı olmaması yetmiyor herhangi bir düzenlemenin veya uygulamanın. CEDAW’a göre hem amaçları ayrımcı olmayacak hem sonuçları ayrımcı olmayacak. Dolayısıyla sonuçları itibarıyla ayrımcı olan ama “Kastedilen bu değildi, amacı bu değildi.” gibi gerekçelerle savunulan uygulamalar veya yasalar ayrımcı yasalardır. Doğrudan veya dolaylı ayrımcılık; aynı şekilde her ikisi de CEDAW açısından yok edilmesi gereken ayrımcılık türleridir kadınlara karşı. Dediğim gibi kastlı ve kasıtsız olması da keza değiştirmez durumu.

Bir de yalnızca yasal ve biçimsel eşitlik değil, gerçek eşitlik talep edilir. Zaten bu, örneğin kastlı ve kasıtsız ayrımcılık veya amacı ve sonuçları açısından diye baktığımız zaman aradaki fark, ortaya çıkan eşitlik anlayışının acaba gerçek bir eşitlik mi yoksa şekilsel bir eşitlik mi olduğuna yöneliktir. Dolayısıyla CEDAW’ın hedeflediği ve devletleri sorumlu tuttuğu yasal ve biçimsel eşitlik değil yalnızca, gerçek eşitliktir.

Ve kadınlara karşı ayrımcılığın yok edilmesi için de CEDAW gecikmeksizin geçici özel önlemler alınmasını öngörür. Bu tabir, “geçici özel önlemler” lafı çok kullanılan bir tabir olmayabilir gündelik yaşamda ama siyasetçiler bunu başka bir biçimiyle... Çok gündemde olan bir şey, “kota” dediğimiz zaman geçici bir özel önlemden bahsediyoruz. Terminolojide yani CEDAW’ın terminolojisinde buna verilen isim “geçici özel önlemler”dir. Ne zaman yapılması öngörülür? “Bir eşitsizlik durumu varsa ve bu eşitsizlik durumunun ortadan kaldırılmasını hızlandırmak amacıyla eşitsizlik ortadan kalkıncaya kadar dezavantajlı olan gruba -ki bu durumda kadınlardan bahsediyoruz- geçici birtakım özel önlemlerle, kotalar gibi, özel takvim ve de program uygulamaları gibi, teşvik edici önlemler gibi şeylerle birtakım olumlu yaklaşımlarda bulunulmalıdır ve bunlar eşitlik prensibine aykırı değildir.” der CEDAW. Bu çok önemli bir şey çünkü pek çok defa gerek kota için olsun gerek diyelim ki sadece kız çocuklarına yönelik burs vermek, sadece kadınlara yönelik birtakım iş alanları açmak gibi şeyler hemen “Aa, ama bu, eşitlik ilkesine aykırı.” gibi bir itirazla karşılaşıyor. Hayır, uluslararası yasa diyor ki: Eğer eşitliği hızlandırmak amacıyla yönelik ve eşitlik sağlanıncaya kadarsa bu iş, bu, eşitliğe aykırı değildir ve tam tersine, geçici olarak yapılması gerekir.”

NURCAN DALBUDAK (Denizli) – Eşitlik sağlandıktan sonra peki Hocam, yine eski...

PROF. DR. FERİDE ACAR (Devamla) – Belli bir miktar sonra, eşitlik sağlandıktan yani konsolide olduktan sonra, yerine oturduktan sonra tekrar geçici özel önlemleri kaldırmak söz konusu; adı üstünde, bunlar geçici.

Buna mukabil, birtakım özel önlemler vardır CEDAW’da bahsedilen, geçici değil, sadece özel önlemler olarak. Örneğin hamilelik ve de doğumla ilişkin olarak alınan yani anneliğin korunmasına yönelik tedbirleri de devlet almak, bunları, bu güvenceleri sağlamak durumunda kadınlara. Bunlar “özel önlemler” olarak adlandırılır ama onlar geçici değildir çünkü kadınlar her zaman anne olacak, geçici falan değil, onlar her zaman devam edecek önlemlerdir.

“Bu bir evrensel anayasadır.” dedim, CEDAW hakikaten “kadın haklarının evrensel anayasası” diyebileceğimiz bir doküman. Şu anda 193 Birleşmiş Milletler ülkesinden 187’si tarafından onaylanmıştır. Bunu onaylamayan devletlerin listesini görüyorsunuz: İran, Somali, Sudan. Şimdi, tabii, burada aslında bir de Sudan ikiye ayrıldı, Güney Sudan diye yeni bir devlet doğdu, o da Birleşmiş Milletler üyesi oldu. Dolayısıyla Güney Sudan da onaylamamış durumda. İran, Somali ve Sudan, bu CEDAW sözleşmesinin hükümlerinin İslam şeriatına aykırı olduğunu söylüyorlar ve ondan dolayı onaylamadıklarını yıllardır ifade ediyorlar ama tabii, bildiğimiz gibi, diğer bütün Müslüman devletler -ki dünyadaki İslam ülkeleri bunlarla sınırlı değil- CEDAW sözleşmesini onaylamıştır. Bazılarının çekinceleri vardır, bazılarının çekincesi yoktur. Türkiye çekincesizdir. İlk başta bizim çekincelerimizi vardı, 2000’li yılların başında çekinceleri kaldırdık ama çekincesiz onaylamış Müslüman başka ülkeler de vardır.

Aslında çok yakın zamana kadar üç dört tane pasifik ada ülkesi onaylamamıştı, Tonga da bunlardan biriydi. “Palau, Nau-ru, Tonga” diye hep söyledik. Bunlar çok küçük ada ülkeleri Pasifik Okyanusu’nda, böyle 9 bin-10 bin nüfuslu yerler. Dolayısıyla onlar uluslararası yükümlülüklerini, biraz sonra anlatacağım türden raporlama falan işlerini yapamayacakları gerekçesiyle, “Biz çok küçüğüz, New York’a bile gidemiyoruz, oraya heyet yollayamıyoruz.” gibi nedenlerle onaylamamaktaydılar ama Palau ve Nau-ru bu geçtiğimiz sene içerisinde onayladı; Tonga onaylama süreci içerisinde.

Bir de, gördüğünüz gibi, sözleşmeyi onaylamayan ülke Amerika Birleşik Devletleri’dir. Amerika Birleşik Devletleri iç siyaset açısından... Şunu da söyleyeyim: 1980’de sözleşmeyi imzalamıştır. Gene altını çizerek bir açıklama yapayım -sizler için tabii malum olan bir şey ama- uluslararası sözleşmeleri imzalamakla onaylamak aynı şey değil. Biz Türkçede bu imza lafını biraz geniş kullanıyoruz. İmzalamak sadece bir ön aşama yani bir sözleşmenin genel prensiplerini kabul ettiğini ve o sözleşmenin genel anlayışı içerisinde olacağını söyleyen bir ön taahhüt, ön kabul nitelikli bir şey ama ondan sonraki süreç, yetkili kurullar neyse... İşte, TBMM, bizim durumumuzda mesela, sonra Cumhurbaşkanı onayı, sonra Resmî Gazete’de yayımlanması. Bütün bunlar tamamlandıktan sonra, onay süreci bittikten sonra sözleşmeye taraf olunuyor. Amerika Birleşik Devletleri 1980 senesinde yani sözleşme yapıldıktan çok kısa bir süre sonra, 1979’da kabul edilen sözleşmeye 1980’de imza koymuştur ama ondan sonra kendi iç siyasetinin dinamikleri doğrultusunda Birleşmiş Milletler insan hakları sözleşmelerinin birçoğunu imzalamama yoluna gitmiştir ve taraf olmama, hatta ondan sonra gelenleri imzalamama... Örneğin, dünyada Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne taraf olmayan iki ülkeden bir tanesidir Amerika Birleşik Devletleri. Onlar “Birleşmiş Milletler denetimi istemiyoruz.” diyorlar. CEDAW’ın gereklerini yerine getirmiyorlar mı? Getiriyorlar ama “Biz kendimiz yaparız, Birleşmiş Milletlere rapor vermeyiz.” diye böyle bir siyasi yaklaşım var. İki kere Senatoda tartışıldı, özellikle Bill Clinton zamanında ama tek oyla kaybedildi oylama. Dolayısıyla onaylanmamıştır.

Şimdi, bu sözleşmenin denetimi nasıl yapılıyor? Bu denetimi “CEDAW Komitesi” diye bilinen Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi tarafından yapılmaktadır. Bu Komite, uluslararası seçimle seçilmiş, bağımsız 23 tane uzman tarafından oluşturulur. Ben büyük bir onur duyarak, dediğim gibi, 1997’de ilk defa buraya seçildim. Sonra 2005’e kadar... 2010’da tekrar seçildim. Adaylar vatandaşı oldukları devletlerin hükümetleri tarafından aday gösterilirler ve bütün kampanyalar uluslararası kampanyadır, hükümetler yapar. Bu 187 devletin her biri bir aday gösterebilir ama diğer yapılan seçim sonucunda 187 devletin oyuyla seçilen adaylar ondan sonra bir bağımsızlık yemini ederler ve o noktadan itibaren bağımsız uzman olursunuz yani diğer bir deyişle artık devletin, hükümetin sizi aday göstermesine rağmen hükümetinizden talimat almazsınız, yaptığınız işte tamamen bağımsız olmak durumundasınız ve kendi ülkenizin raporlarına karışmazsınız, kendi ülkenize ilişkin raporlarda hiçbir şekilde yol almazsınız.

Bu Komite yılda üç kere üçer hafta, bazen dörder hafta -genellikle dört hafta olur, resmen üç hafta ama eklemeler yapılıyor- yani birer ay süreyle, iki ayı Cenevre’de, bir ayı New York’ta toplarlar.

Komitenin görevleri nedir yani denetim süreci nasıl yapılır? Denetim sürecinde devletlerin verdikleri raporlar incelenir. Temel inceleme devlet raporu üzerinden yapılır. Her devlet dört yılda bir rapor vermek durumundadır. Türkiye, örneğin, en son 2010’da vermiştir. Bu raporların değerlendirilmesi sırasında Komite başka kaynaklara da başvurur. İki tane temel başka kaynaktan bir tanesi ulusal STK raporlarıdır, biraz sonra onlar da anlatılacak. Türkiye’den de hep bu ulusal STK’ların raporları devlet raporunu bazen

destekleyici, bazen eleştirici, bazen tamamlayıcı nitelikli olarak verilmektedir Komiteye. Ulusal STK raporlarına Komite çok önem verir çünkü devletlerin raporları tabii ki doğrudur ve de esas incelenen o rapor üzerinden yapılır kadınların durumunun incelenmesi ancak devletler bazen bazı şeyleri eksik raporlayabilirler veya hükümetler bazı şeyleri olduğundan daha pembe göstermek isteyebilir. Bu, dünyanın her tarafında olan bir olay. Dolayısıyla bunu dengelemek için burada 23 tane bağımsız uzman var. O bağımsız uzmanların kendi bilgileri, kendi okumaları, kendi yerleşik bilgi birikimleri tabii ki vardır. Onlar üzerinden de yapılır ama dünyanın 187 ülkesinin neresinde hangi kadınlara nasıl bir ayrımcılık yapıyor gibi şeyleri detayla bilmek mümkün olmadığı için ulusal STK raporları bizim için -"biz" derken Komiteyi kastediyorum şimdi o şapkamla- son derece değerli unsurlardır. Bunun için de hem rapor olarak verir STK'lar onları hem de STK'lar Komite toplantılarına gelip fiilen orada bir ön toplantıya katılırlar, yüz yüze de görüşlerini bildirirler. Buna ilaveten bir de Birleşmiş Milletler organlarından gelen bilgiler vardır. Ülke bazında, ülkeye yerleşik olan Birleşmiş Milletler organlarının CEDAW Komitesine ve bütün diğer insan hakları komitelerine aslında yolladığı ve kamuya açık olmayan raporlar vardır. Bunlar da Komiteye gelir, değerlendirilir.

CEDAW Komitesinin bir başka önemli görevi daha var. O da bu 16 tane içeriksel maddesi olan CEDAW sözleşmesinin, 1979'da yazılmış olan sözleşmenin, demin dediğim gibi, günümüzün koşullarına göre veya gelişen durumlara göre yorumlanması ve açıklanması. Devletler için bundan, okuduğunuz zaman ne anlayacaksınız her maddeden gibisinden bir açıklama yapmak ve "Bu konuda biz Komite olarak sözleşmenin bu maddesini şöyle değerlendiriyoruz." diyen yani bir anlamda içtihat geliştirme rolü vardır. Bunu da genel tavsiyeler yoluyla yapar. Buna CEDAW Genel Tavsiyeleri diyoruz. Şu ana kadar 28 tane genel tavsiye çıkmıştır CEDAW üzerinde. Biraz sonra onlardan birinden, şiddet üzerine olandan özellikle bahsedeceğim. Bir de öneriler yapabilir. Önerileri de Birleşmiş Milletler organları yapar. Genel tavsiyeleri devletlere, önerileri birleşmiş milletler organlarına, işte UNICEF'e, UNFPA'ya veya neyse diğer organlar, nerede gerekiyorsa.

Şimdi, bütün bunlara ilaveten CEDAW'a bağlı bir ikinci sözleşme daha yapıldı. 2000 senesinde yapılan bu sözleşme çok önemli çünkü hani İngilizce tabiriyle buna "CEDAW'ın dışları oldu artık." derler yani CEDAW güçlendi, daha fazla güçlendi. Bu da İhtiyari Protokol. 2000 yılında Türkiye bunun da bütün tartışmalarına taraf oldu. Gene Türkiye'de müzakere eden heyetin içinde bulunmak mutluluğunu da yaşadım ben yani iki sene de onu yaptık.

Bu İhtiyari Protokol sonunda iki tane özel hak Komiteye ve kişilere verildi. Birisi, kişisel başvuru hakkı yani sözleşmenin tanıdığı hakların ihlal edildiğini iddia eden kadınlar veya kadın grupları varsa herhangi bir ülkede, tabii ki sözleşmeyi kabul etmiş, onaylamış olan bir ülkede bunlar Komiteye doğrudan başvuru yapabilirler. Bunun için de belli koşullar var. Ulusal yargı tüketilecek ve ulusal alanda gidilmesi gereken bütün mercilere gidilmiş olacak. Burası bir mahkeme değil. CEDAW tazminat veya ceza doğrudan veremez ama yaptığı sonuç raporuyla ilgili devlete, şikâyeti haklı bulduysa, "Bu kişiye tazminat verin." diyebilir ve İhtiyari Protokol'ü kabul etmiş olan devlet zaten bunu yapacağını baştan kabul etmiştir yani CEDAW kendisine...

Türkiye'den iki tane başvuru vardır buna. Bir tanesi çok yeni, iki ay önce daha şey yapıldı, onlardan da biraz sonra bahsedeceğim. CEDAW'ın verdiği görüşler durumu düzeltme, mağduru koruma, bunun tekrarını engelleme amaçlı olarak devletlere yasaları değiştirme veya birtakım kurumsal düzenlemeler getirme veya tazminatı sağlama yükümlülüğünü getirir, "Böyle yapın." der devlete ama bu bir mahkeme değildir. Uluslararası hukukta "yarı hukuksal" dediğimiz türden bir yapı.

CEDAW İhtiyari Protokolü, ayrıca Komiteye bir yetki daha vermiştir. O da, eğer bir ülkede kadınların insan haklarının yaygın, sistematik ve ağır ihlali gibi bir durum varsa, bunu belgeleyen ön bilgi Komiteye gelirse bu ön bilgi incelenir. O zaman, Komite o ülke hakkında resen bir genel inceleme başlatabilir, oraya heyet gönderebilir, orada çeşitli insanlarla röportajlar yaparak, mülakatlar yaparak, devlet yetkilileriyle konuşarak... Bu, tabii, devletin kabulüyle olan bir şeydir ama İhtiyari Protokolü kabul etmiş olan devlet resen inceleme başlatıldığı takdirde gelecek heyeti de kabul etmek durumundadır.

Bu da kendi başına ayrı bir sözleşme. Bu İhtiyari Protokol de 104 devlet tarafından onaylanmıştır. Türkiye 2002'de onaylamıştır İhtiyari Protokol'ü.

Şimdi, CEDAW karşısında Türkiye'nin durumu ne? Bu tabloda gördüğünüz gibi, biz şimdiye kadar altı rapor vermiş konumdayız ama tabloda gördüğünüz gibi, Türkiye altı raporu, vermesi gerektiği gibi, her dört yılda normal raporlar olarak vermemiştir. 1987'de birinci rapor verilmiştir. Tabii, o dönemde örneğin gölge rapor yoktur, 1990'da görüşülmüştür bu çünkü siz veriyorsunuz, orada sıraya giriyor raporunuz. Zaten verdiğinizin ertesi günü Komite de bunu görüştürüyor. 1990'da görüşülmüş, o zaman gölge rapor yokmuş Türkiye'de.

1991 ve 1995 raporları birleştirilerek 1996'da verilebilmiştir ancak ve 1997'de görüşülmüştür. Benim Komitede ilk olduğumda, hatta Komiteye seçilmemin ilk döneminde, orada bulunduğumun üçüncü günü bu rapor konuşuldu. Çok değişik bir deneyimdi insanın kendi ülkesinin hele de yeni olduğunuz bir ortamda... Siz konuşmuyorsunuz ama bütün karşılıklı soruları ve de verilen cevapları dinlemek falan çok etkileyiciydi bir durumdu olumlu ve olumsuz yönde.

1997'de görüşülen raporda daha çok uluslararası STK'ların raporları vardı yani mesela Uluslararası Af Örgütünün veya İnsan Hakları Örgütünün falan Türkiye'deki kadın hakları üzerine yapılmış raporları vardı. Bir de genel olarak "IWRAP Asia Pacific" diye bir kadın örgütü vardır. Bu da bir uluslararası STK'dır. Onun raporuna Türkiye'den yapılmış katkı vardı ama hiçbir Türk STK'sının kendi getirdiği rapor yoktu o zamanlar.

1999 ve 2003 raporları gene birleştirilerek 2003'te dördüncü ve beşinci rapor olarak verilmiştir. Bu, 2005'te görüşülmüştür Komitede. O zaman, iki gölge rapor verilmiştir. Onu, herhâlde anlatacaksınız gölge raporların nasıl hazırlandığını Türkiye'de.

2002'de Türkiye'de İhtiyari Protokol'e, demin dediğim gibi, taraf oldu ve ilk başvuru 2003 senesindedir, "Rahime Kayhan Türkiye'ye Karşı" diye geçen bir başvurudur. Bu, baş örtüsü konusunda bir başvuruydu. Başörtülü bir öğretmen hanımın baş örtüsü hakkını kullanamadığına ilişkin, Türkiye'ye yönelik, bir başvurusuydu. 2005 yılında bu, Komite tarafından reddedildi. Reddedilme gerekçesi, Rahime Kayhan daha önce iç hukuk yollarını tüketirken yani bunun dinî inanç özgürlüğüne müdahale olduğu iddiasıyla iç hukuk yoluna gitmiş hep, dinî ibadet, inanç özgürlüğünü yaşayamadığı noktasında... Bu biçimde de çeşitli idare mahkemelerinden ve Danıştaydan reddedilmiş. Ondan sonra da en son olarak CEDAW Komitesine gelmiş. Fakat CEDAW Komitesine geldiği zaman gerekçesini değiştirerek "kadın hakları ihlali" diye başvurmuş. Komite de dolayısıyla "Bu, kadın hakları ihlali olarak iç hukukta muamele görmemiştir. İç hukukta böyle bir tüketilmişlik durumu yoktur." demiş ve o şekilde reddedilmiştir.

2007'de Türkiye altıncı raporunu vermesi gerekirken 2008'de verdi ve 2010'da bu görüşüldü Komitede. Gene onun da gölge raporları vardı. Bu defa, konuya ilişkin değişik raporlar da vardı, bunların ayrıntısına ben girmiyorum siz anlatacaksınız diye.

Şimdi, son başvuru, 2009'da yapılmış olan ve geçtiğimiz son CEDAW toplantısında karara bağlanmış olan "RKB Türkiye'ye Karşı" diye bir başvurudur. Bu, Kocaeli'den gelen, iş hukukuna ilişkin bir başvurudur. Çok özet olarak söyleyeyim, şöyle bir durum var: Kuaförde çalışan bir hanım çalışan işinden çıkarılıyor. Çıkarılma gerekçesi olarak kuaförde çalışan bir başka erkek meslektaşıyla ilişkisi olduğu ve bunun müşterilere olumsuz yansıdığı falan gibi birtakım şeyler söyleniyor ve tabii iş mahkemesine gidiyor. Mahkeme kıdem tazminatı ve işten ayrılma tazminatının ödenmesine karar veriyor. Bu, ödeniyor zaten kendisine. Orada bir sorun yok ancak İş Yasası'nın 5'inci maddesine göre toplumsal cinsiyete dayalı bir ayrımcılık yapıldığını iddia ediyor bu hanım çünkü aynı suçlamayla karşı karşıya olan erkek işten çıkarılmadığı gibi, ona herhangi bir olumsuz şey de alınmıyor. Zaten suçlama reddediliyor ve suçlamanın reddi diğer mahkeme... Ceza davası da açıyor, ceza davasını da kazanıyor kadın fakat buna rağmen işine son veriliyor ve tazminatı ödeniyor ama ayrımcılıktan mütevellit olan bu tazminat, 5'inci maddeye ilişkin tazminat ödenmiyor. Bunun için de Komiteye kadar geldi olay ve burada... Tabii, bu tek vaka değil Türkiye'de. Bunun gibi birçok şey oluyor eminim de bu, hakikaten konuya duyarlı bir avukat tarafından da şey yapılarak Komiteye getirilmiş bir konu. Komite bu başvuruyu kabul etti ve Türkiye'ye bu tazminatın ödenmesi gerektiği sonucunu, yorumunu verdi.

CEDAW şapkamı çıkarıp da konuşacak olursam, bu manada da hoşuma gitti çünkü ben kişisel olarak katılmıyorum tabii buna, Türkiye'yle ilişkili olduğu için o müzakerenin içinde benim oyum yok ama hepsinin içindeyim, dinliyorum, izliyorum. Şöyle bir iyi tarafı vardı: İş Yasası ve İş Yasası'nın 5'inci maddesinin çok olumlu olduğu Komite tarafından da tescil edildi ve Türkiye'ye denildi ki: "Böyle bir yasanız var, böyle bir maddesi de var ama hâkimlerinize ve adalet personelinize eğitim vermeniz lazım, bunu bilmiyorlar ve uygulamıyorlar yahut bilmelerine rağmen uygulamıyorlar. Bu anlamda da bizlerin zaten çok farkında olduğumuz bir durum bir kere de daha tescil edilmiş oldu ama tabii, Türkiye burada haksız duruma düştü yani haksız işlem yapmış konumunda oldu.

TÜLAY KAYNARCA (İstanbul) – Yasal anlamda mutlu oldunuz, uygulamadaki eksiklik yüzünden üzülünüz.

PROF. DR. FERİDE ACAR – Aynen, uygulamadaki aksilik yönünden Türkiye...

TÜLAY KAYNARCA (İstanbul) – Yaptırım var mıydı?

PROF. DR. FERİDE ACAR – "Tazminat ödeyin." dedi. Devlet tazminat ödeyecek...

TÜLAY KAYNARCA (İstanbul) – Türkiye bunu gerekçe alıp da Kocaeli'deki hanımefendinin...

PROF. DR. FERİDE ACAR – Daha çok yeni olay, inşallah ödeyeceğini var sayıyorum. Daha iki ay oldu yani bilemiyorum artık... Çünkü altı ay sonra da bunun takibi var "Ne yaptınız, ödediniz mi, ödemediniz mi?" diye tekrar Türkiye rapor verecek. Dolayısıyla...

NURCAN DALBUDAK (Denizli) – Bu Rahime Kayhan olayında peki, eğer, kadın hakkı diye, yola çıkış bu olsaydı, farklı bir sonuç çıkar mıydı, yoksa...

PROF. DR. FERİDE ACAR – Bilmiyorum, onun hakkında bir şey söyleyemem çünkü öyle bir vaka yok yani çıkar mı çıkmaz mı bilemem ama o konuya biraz değineceğim şimdi.

NURCAN DALBUDAK (Denizli) – Sadece kadın hakkı olmadığı için mi tamamen ilgilenilmedi yani?

PROF. DR. FERİDE ACAR – Buradaki reddin nedeni: “İç hukuk yolları, kadın haklarının ihlali gerekçesiyle tüketilmiş değildir...”

TÜLAY KAYNARCA (İstanbul) – Bir de o yoldan git, gene olumsuz sonuçlanırsa...

PROF. DR. FERİDE ACAR – Aynen onu söyledi zaten Komite, “O yoldan git, hâlâ olumsuz sonuç alırsan o zaman tekrar gelebilirsin.” şeklinde yani “Şöyle karar veririm, böyle karar veririm.” gibi değil.

NURCAN DALBUDAK (Denizli) – Komite sadece iç hukuk yollarının tüketilmesini... Uluslararası hukuk yollarında da bir girişime bakabilir mi? Sadece...

PROF. DR. FERİDE ACAR – Hayır ama aynı vakanın bir başka uluslararası hukuk organı tarafından karara bağlanmamış olması gerekiyor. Örneğin, Leyla Şahin vakası bir kere daha CEDAW’a gidemez çünkü o artık Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde karara bağlanmış bir şey ama Rahime Kayhan gidebilir.

Şimdi, gelelim ikinci noktaya. İkinci nokta, bizim hani çok can alıcı olan, Türkiye’de son yıllarda ve son aylarda hakikaten içimizin yanarak ve de çok ciddi birtakım adımlar da atarak üstünde durduğumuz üstünde durduğumuz kadınlara yönelik şiddet konusu.

Şimdi, CEDAW sözleşmesinin metninde kadınlara yönelik şiddet konusu yoktur. Bu çok şaşırtıcı bir şey. Niye yok? Çünkü 1979’da bu konuda bir uluslararası mutabakat sağlamaya imkân yok. Pek çok özel alan diye belirtilen... Bazıları, birçok devlet sözleşmenin yazılması sırasında buna “özel alan” diyor, bazıları “Bizde zaten hiç böyle şey yoktur. Nereden çıkarıyorsunuz? Biz kadınlarımızı çok severiz, başımızın tacıdır. Böyle şeyler bizim toplumumuzda, kültürümüzde yoktur...” Yani sizlere anlatamam kaç kere CEDAW Komitesinde devlet yetkililerinin gelip böyle gayet ciddi bir yüzle, orada 23 tane uzmanın suratına bakarak “Bizim kültürümüzde kadınlara yönelik şiddet yoktur. Onun için bizim toplumumuzda bu olmaz.” dediğini... Şimdi artık daha az diyorlar ama bunu pek çok devlet yetkilisi büyük bir kemali ciddiyetle söylüyor ve bunun yani herhangi bir geçerliliği olmadığını artık dünyadaki herkes biliyor ama buna rağmen böyle tutum alan devletler var. Şimdi, giderek azalıyor tabii, 1979’da sözleşme yazılırken bu çok daha bariz bir şeydi. Dolayısıyla “kadına yönelik şiddet” başlıklı bir madde yok ama dedim ya CEDAW Komitesinin içtihat geliştirme yetkisi var. Bu dediğim deneyimden çıkarak, işte o gelip de CEDAW karşısında şiddet sorulduğu zaman bizde böyle bir şey yoktur diyen devletlerden edinilen deneyimle 1992 yılında CEDAW “19 Numaralı Tavsiye Kararı” diye bilinen bir tavsiye kararı yayımlıyor. Bu karar son derece önemli bir karardır çünkü bütün uluslararası gelişmelerin ondan sonra temelini oluşturan bir karardır. CEDAW Komitesi uluslararası sözleşmeyi kadınlara yönelik şiddeti içerecek şekilde yorumluyor. Ne diyor? “Kadınlara kadın oldukları için yöneltilen ve/veya kadınları orantısız olarak etkileyen şiddet, kadınlara yönelik şiddettir ve bu da CEDAW’ın denetim alanına girer çünkü bu şiddet bir tür ayrımcılıktır.” diyor. Cinsiyete dayalı şiddet, kadınların erkeklerle eşit olarak hak ve özgürlüklerini kullanmalarını ciddi şekilde engeller ve bu nedenle de bir ayrımcılıktır. Ayrımcılık da CEDAW’ın özü olduğuna göre, şiddeti ayrımcılık kabul etti ve o noktadan itibaren CEDAW Komitesi her gelen devlete şiddet konusunda ayrı bir bilgi iletmesini istemiştir ve bugüne kadar da hiç kimse buna itiraz edememiştir çünkü daha sonraki bütün uluslararası belgelerde de zaten temel olmuştur. Bir başka deyişle, bugün artık uluslararası standart, kadınlara yönelik şiddetin kadınlara yönelik bir ayrımcılık olduğu şeklindedir, en ayrımcılık olduğunu...

Bunlara tek tek girmeyeceğim ama bütün bu gördüğümüz belgeler, CEDAW 19 Numaralı Tavsiye Kararı doğrultusunda gelişen belgelerdir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları da CEDAW 19 Numaralı Tavsiye Kararına referans verir. Türkiye aleyhine alınan Opuz kararı -ki kadına yönelik şiddet konusundaki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin en açık ve en ağır kararıdır- doğrudan doğruya CEDAW 19 Numaralı Tavsiye Kararı’nı referans verir, der ki: “Türkiye’de yapılan, etkili koruma sağlanamamış olması ayrımcılıktır.”

Şimdi, 1990’lardan bu yana uluslararası çerçevede bazı değişiklikler olduğunu görüyoruz. İşte, zihniyet yapıları, kamu yaklaşımında ciddi bir dönüşme var. Kadınlara yönelik şiddetin artık yapısal nedenleri olduğunu konuşuyoruz ve bunun çok farklı biçimleri olduğunu biliyoruz yani sadece evdeki karısına dayak atmak şeklinde değil, bunun zorla evlendirmeden sokakta takip edip hürriyetini engellemeye kadar çok çeşitli biçimleri olduğunun, ekonomik şiddet, psikolojik şiddet gibi türleri olduğunun farkındayız.

Zaman içerisinde bu bilinç hep oluştu ve bunun kamu ve özel alanda yok edilmesinin bir kamu politikası konusu olduğu da, bir devlet sorumluluğu olduğu da artık kimse tarafından pek yadırganmıyor ancak 1990'lara geldiğinde hâlâ yasal standartlar yok bu konuda yani uluslararası yasal standartlar yok, bağlayıcı sözleşme yok yani CEDAW gibi bir sözleşme yok. Genel tavsiye, hukukta “esnek hukuk” denen “soft law” dediğimiz nitelikli bir şey.

1990'lardan itibaren bağlayıcı niteliği olan birtakım bölgesel sözleşmelerin yapıldığını görüyoruz. İşte, Belem do Para Sözleşmesi Latin Amerika ülkeleri için, sonra Afrika Protokolü'ne yapılan ekleme ve en son da 2012 yılında Avrupa'da işte bugün Avrupa Konseyinin “İstanbul Sözleşmesi” diye bildiğimiz sözleşmesi. Bu sözleşmenin çok uzun bir adı var. Ben bundan sonra sadece “İstanbul Sözleşmesi” diyeceğim hem hoşuma gidiyor adına İstanbul Sözleşmesi demek hem de olayı çok kısaltıyor. Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi. Ben buraya “Aile İçi Şiddetin” diye yazdım çünkü Türkçeye resmî tercümesi ve sizlerin onayınızdan geçen metin bu şekilde yapıldı. Bunun doğru tercümesi ve İngilizcedeki şekli “aile içi şiddet” değil, “ev içi şiddet”tir. Anlaşılamayan bir nedenle biz bunu illa “aile” yapmak istiyoruz.

Şimdi, şöyle bir genel toparlama açısından göstermek için söylüyorum: CEDAW'dan devlete gelen direkt bir bağlayıcılık var, gördüğünüz o mavi ok onu gösteriyor. CEDAW'dan genel tavsiyeye giden, onu şekillendiren bir etki var. Genel tavsiye üzerinden İstanbul Sözleşmesi etkileniyor. İstanbul Sözleşmesi sadece ondan değil tabii, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarından falan da etkileniyor ama çok temelde CEDAW genel tavsiyeden ve o da devleti doğrudan bağlayan bir sözleşme. Bunlara ilaveten, hem genel tavsiye işte böyle esnek hukuk unsuru olarak hem de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları, CEDAW İhtiyari Protokolü'nden gelecek olan kararlar gene devletler üzerinde etkili olan unsurlar. Uluslararası yasalar böyle etkiliyor devleti diye düşünebiliriz.

İstanbul Sözleşmesi'ne bakacak olursak; bu münhasıran kadınlara yönelik şiddet ve ev içi şiddete yönelik bir bölgesel sözleşme ama özellikle kadınlara yönelik şiddete ilişkindir. Ev içi şiddet de bunun ikincil bir unsurudur. Onun da niye öyle olduğunu anlatacağım. Ciddi bir süreç sonunda ortaya çıkmıştır. İşte, önce bir görev gücü kuruldu, 8 kişilik bir uzmanlar heyeti bu şekilde geldi. Ben o 8 kişiden birisiydim. Avrupa Konseyine böyle bir sözleşme yapılması gereğini önerdik. Onun sonunda 2006'dan 2011'e kadar değişen şekillerde yürüyen süreç oldu ve 2009-2011 arasında yapılan müzakerelerle de Sözleşme 11 Mayıs 2011'de İstanbul'da imzaya açıldı. İstanbul'da imzaya açılması hakikaten çok önemliydi. Türkiye'nin Avrupa Konseyi Başkanlık döneminin son toplantısıydı ve buna yetiştirmek için hakikaten hem Türk dışişleri hem her türlü siyasi güç, Sayın Bakan Davutoğlu şahsen çok ciddi çaba gösterdi. Ben, sözleşmeyi müzakere eden tek kişi olarak orada, bütün süreç boyunca bunun böyle olması için çok hakikaten gayret sarf ettiğimi de iftiharla söylüyorum. Neticede, bu İstanbul'da imzaya açıldı ve böylece de adı “İstanbul Sözleşmesi” oldu çünkü nerede açılırsa o şey oluyor.

Burada şöyle bir neden vardı, ben en azından kendi kişisel görüşümü paylaşayım sizinle: “Türkiye'nin adı sadece bu kadınlara yönelik şiddetle ilgili olarak geçmesin, kadınlara yönelik şiddetin önlenmesi ve bundan kurtulmayla ilgili olarak Türkiye gündeme gelsin, Türkiye adı böyle anılsın.” dürtüsü şahsen benim için çok önemliydi ama devletimiz için de önemli oldu ve de devlet bunun çok sıkı takipçisi oldu.

Bugüne kadar on dokuz devlet sözleşmeyi imzaladı, altını çiziyorum, imzaladı. Tek onay var, Türkiye. Onaylar geliyor, biliyorum, mesela pek çok ülke Fransa, Almanya, İspanya ve daha birçok Avrupa ülkesi onaylama süreci içerisinde. Ortalama süre iki senedir onaylamak için. Dolayısıyla burada gecikilmiş veya şüpheye neden olabilecek bir şey yok. Bu sözleşme yani zamanı gelince onaylanacaktır, onaylanmaması mümkün olamaz ama ulusal süreçler daha uzun sürüyor bazı yerlerde.

Sizler aslında 8 Martta onayladınız, Cumhurbaşkanınının imzası, yayınlanması falan ve ondan sonra da, yayımlandıktan sonra bile en son belgelerin Strazburg'a teslim edilmesi 14 Martta oldu. Neyse, şimdi artık bitti olay.

Dediğim gibi, sözleşmenin kapsamı kadınlara yönelik her türlü şiddet ve ev içi şiddet. Bu kapsamın içerisinde... Bu sözleşmenin nasıl özelliği var? Şimdi CEDAW'ın özelliklerinden bahsetmişim; bunun ne? Bu ilk ve tek bağlayıcı hukuki metin Avrupa'da. Bağlayıcı olması çok önemli çünkü devlet olarak ciddi bir bağlayıcı yükümlülük altına giriyorsunuz.

19 numaralı genel tavsiyeye dayalı olduğu için bir manada CEDAW'la organik bir ilişkisi var zaten. Ayrımcılık olduğunu kabul eden ve ayrımcılık üzerinden giden bir dili ve anlayışı var İstanbul Sözleşmesi'nin de. Esnek hukuk yasa hâline geldi böylece. Kadınlara yönelik şiddet, Kadınlara yönelik ayrımcılık ve bir insan hakları ihlali olarak bağlayıcı bir Avrupa Sözleşmesi'yle tescil edildi.

Bu sözleşmenin çok önemli unsuru, sözleşme sadece adli mekanizmadan bahsetmiyor. Bakın bunun özellikle altını çizmek istiyorum, biraz sonra değişeceğim. Biz hemen sözleşmenin arkasından bir de yasa geçirdik fakat yasa maalesef sözleşmenin bütününü kapsayan bir yasa olamadı yani keşke olsaydı, gönül öyle isterdi çünkü on beş gün arayla bir sözleşme geçirip ondan sonra da bir yasa

yaptığınız zaman, o yasanın bütün olumlu taraflarına rağmen, eskisine oranla çok ciddi bir ilerleme getiriyor ama hâlâ bu sözleşmenin bütününü yansıtmamış olması, şimdi demin söylediğimi biraz yadsıyan bir durum çünkü bunu nasıl savunacağımızı ben şahsen bilmiyorum. Yani diyecekler ki “Sözleşmeyi kabul ettiniz, sözleşmeden bir ay sonra kabul ettiğiniz yasada sözleşmeyi ayna gibi yansıtan bir yasa, onunla örtüşen bir yasa yapmadınız. Daha eksikleri olan bir yasa yaptınız. Bunun gerekçesi nedir?” diye sorulduğu zaman yani biraz düşünmemiz gerekecek nasıl cevap vereceğimizi çünkü herhâlde “Sözleşmeyi pek uygulamayı düşünmüyoruz.” gibi bir cevap vermeyeceğiz. Böyle bir şey demeyeceğimiz için yani böyle bir şey yapmayacağımız için burada bir sıkıntı var, bir darboğaz var. Çünkü İstanbul Sözleşmesi devletlerin hem önleme, koruma, kovuşturma ve bu konuda bütüncül politika geliştirme yükümlülüğünü getiriyor ve özel yükümlülüğüyle hareket etmeyi içeriyor. Bunlar çok önemli unsurlar. Bir de bu da aynı CEDAW gibi bir uluslararası denetim mekanizması kuruyor. Yeterince ülke taraf olduğu zaman bunun da bir komitesi olacak, Strazburg’da toplanacak ve ona da raporlar verilecek, ondan da geçirecek.

BAŞKAN – Evet, Hocam, bir saati doldurduk, saate de dikkatle bakıyorum. Şimdi belki soru-cevap olan kısımlar olabilir. Bir toparlayalım. Çünkü bu kısımlar hepimizin birebir yaşadığımız süreçler olduğu için hem İstanbul Sözleşmesi ve Medisten de görüşüldüğü için... Arkadaşlarımızın bazılarının toplantısı olabilir.

Evet, buyurun.

PROF. DR. FERİDE ACAR – O zaman bir müsaade ederseniz çünkü ben demin sordum: “Saat durumu nedir?” diye, “Biraz daha vaktimiz var.” dediler.

BAŞKAN – Saate bakmadan söyledi Gökberk Bey, ben bir şey söylemedim.

PROF. DR. FERİDE ACAR – Şunun için: Ben, CEDAW Sözleşmesi yani Türkiye’nin durumuna ilişkin göstereceğim bir iki tablo vardı, isterseniz onları göstereyim. Onlar üzerinden soru sormak belki daha anlamlı olabilir bu şey üzerinden gitmektense.

BAŞKAN – Olur, tamam Hocam.

PROF. DR. FERİDE ACAR – Yalnız bir şunu görmenizi rica ediyorum: İstanbul Sözleşmesi’nde kapsanan kadına yönelik şiddet türleri olarak neler var? Burada yani geleneksel olarak şiddete ilişkin olarak düşündüğümüz şeylerden farklı olarak işte bu ısrarlı takip, zorla evlendirme, bunlar kadına yönelik şiddet olarak bağlayıcı bir hükümlerle tescil olmuş durumda.

TÜLAY KAYNARCA (İstanbul) – Zorla çocuk düşürme...

PROF. DR. FERİDE ACAR – Evet, zorla çocuk düşürme, çocuğunu aldırma istemeyen veya düşürmek istemeyen bir kadının zorla kürtaj yapılması kesinlikle kadınlara yönelik şiddet. Zorla kürtaj, aynı şekilde zorla hamile bırakma da tabii şeydir ve de zorla kısırlaştırma da. Bu konu tabii şimdi Türkiye’de çok güncel bir konu.

Şunu göstermekte yarar var: 2005’te bu tablonun bir tarafında 2005, öbür tarafında 2010 var. 2005’te ve 2010’da Türkiye’ye CEDAW Komitesinin yaptığı değerlendirme sonunda verdiği olumlu görüşler yani olumlu yorumlar “Şunları iyi yapmışsınız.” dediği şeyler gördüğümüz gibi Anayasa maddelerinde yapılan değişiklikler her iki sefer de, Medeni Yasa ve TCK değişiklikleri, 4320 sayılı Yasa -o zaman çünkü ilk defa daha gözden geçiriliyor- sonra onda yapılan değişiklikler, eylem planları, sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitimin kabulü ve bunun kızlara olumlu etkisi olacağı “Çok iyi yapmışsınız.” denilen konulardan biri. KEFEK’in kurulması -sizler açısından ben şeyim- ondan sonra CEDAW İhtiyari Protokolü’nü Türkiye’nin onaylamış olması ve de beyanının kaldırılmış olması falan. Özet olarak şunu söyleyeyim: Bize olumlu verilen görüşler yaptığımız yasal değişikliklerle ilgili, bir de uluslararası alandaki faaliyetlerimizle ilgili. CEDAW İhtiyari Protokolü’nü onaylamamız Genel Kurulda namus suçları konusundaki şeye sunuculuk yapmış olmamız.

Gelelim olumsuzlara. Olumsuzlara baktığımızda tabii uzun bir liste var, bu anormal değil, bütün memleketler için böyledir, olumlular az, olumsuzlar çoktur. En önemli ve bence can yakıcı olan şu anda size özellikle altını çizmek istediğim şeylerden birisi, CEDAW Sözleşmesi ve onu denetimine geçiren komite Türkiye’ye ısrarla demektedir ki: “Sizin yasalarınızda kadına yönelik ayrımcılıkla ilgili CEDAW’ın istediği CEDAW’ın öngördüğü gibi bir tanım yok, bir yasal tanımınız yok. Ayrımcılık nedir?” Yani doğrudan ve de dolaylı ayrımcılığı, işte kasıtlı-kasıtsızlığı ve de ayrımcılığın mahiyetini tanımlayan bir tanım yok, bunun için açık bir yasaklama yok. Genellikle CEDAW Komitesi bunu verdiği tavsiyelerde -ki Türkiye’de de bunu vermiştir- “Bunu koyun, Anayasana koyun.” Şimdi özellikle önemli anayasa yapıyoruz, madem anayasa yapıyoruz...

BAŞKAN – Bu şimdi gelecek Hocam, bu ayrımcılıkla mücadele ve eşitlik tasarısı var, orada tanımlanacak.

PROF. DR. FERİDE ACAR – Ama burada ben tekrar altını çizerek söyleyeyim: Anayasa’da kadınlara yönelik ayrımcılıkla ilgili bir yasaklama olması ve özellikle kadınlara yönelik olanın ayrı bir hüküm olarak olması istenen, öngörülen ve talep edilen bir

şeydir CEDAW tarafından da. Bunu böyle etnik, dinî, dile dayalı, yok cinsel yönelime dayalı, yok bilmem neye dayalı arka arkaya sayılan bir şey vardı, tadat edilen değil, onun dışında, ondan farklı olarak kadınlara yönelik ayrımcılık için kadınlar nüfusun yarısı oldukları için, ayrı bir anayasal hüküm olması -ki bunun olduğu anayasalar var- tavsiye edilmektedir. Bunu bilgimize sunuyoruz.

SAFİYE SEYMENOĞLU (Trabzon) – Hocam, mesela son raporda bir karar: Kadınlara karşı pozitif ayrımcılık yapılması eşitlik ilkesine aykırı değildir.” diye bir düzenleme yapıldı. Peki, bunun şeyi nasıl oldu? Yani bunun yansımaları buna cevap veriyor mu?

PROF. DR. FERİDE ACAR – Hayır, cevap vermiyor çünkü şöyle cevap vermiyor: Yani onun yansımaları gayet olumlu oldu.

SAFİYE SEYMENOĞLU (Trabzon) – O 2010 olduğu için mi acaba, dediğiniz gibi raporda eski olduğu için mi?

PROF. DR. FERİDE ACAR – Referanduma sunulan Anayasa değişiklikleri olumlu yorumlar içerisinde yer aldı. Ben detayını yazmadım ama tam da bu dediğiniz şey, olumlu yorum verildi Türkiye’ye “Bunu iyi yapmışsınız.” denildi. Ama bu aynı şey değil yani Anayasa... “Çünkü olumlu ayrımcılık eşitliğe aykırı değildir.” demek anayasal güvence altına alarak kadınlara karşı ayrımcılığın önlenmesini, engellenmesini, yok edilmesini bir anayasal hüküm olarak koymakla aynı şey değil. CEDAW’ın istediği, CEDAW’ın 1’inci maddesindeki bu her türlü ayırım, kısıtlama ve bilmem şey türünden bir yaklaşımın Anayasa’da yer alması gerektiği.

ÖZNUR ÇALIK (Malatya) – Hocam, 21 Temmuz 2010 CEDAW Raporu, bir bilgi üzerinde, veri üzerinde bizim sağlıklı, organik ayağımız için okumaya yansımamış. Özellikle olumlu yönleri izlerken de sadece CEDAW’ın olumlu yönlerinde bizim TCK’da yapmış olduğumuz ve yasalarda yapmış olduğumuz değişiklikler olumlu olarak yansımış. 2010 raporunda, Anayasa’da ilk yapmış olduğumuz pozitif ayrımcılık maalesef raporlara dahi yansımamış. 2010’dan sonra bu işin içerisindeyiz fakat o çıkardığımız değişiklik hâlihazırda CEDAW raporlarına yansımamış.

PROF. DR. FERİDE ACAR – Öznur Hanım, yansımış durumda, şöyle... Çünkü referandum yapılmamıştı ama -özellikle buraya öyle yazdım- referanduma sunulan değişikliklerin olumlu olduğunu zaten CEDAW kabul etmiş ve demiştir ki: “Bunlar geçerse çok...”

ÖZNUR ÇALIK (Malatya) – Hayır, hayır. Bizim kendi notlarımız içerisindeki sizin oradaki notlarınızla bizim sizden aldığımız notları karşılaştırdığımızda hâlihazırda o hazırlanan 11 Haziran... Pardon... Yani biz sadece o zaman Anayasa çalışmaları yapıyorduk. Bu raporun hazırlandığı zaman 2010. 21 Temmuz 2010 tarihindeki bu CEDAW Raporu yapıldığı zaman biz daha 12 Eylül 2010 referandumuna gitmemiştik, bununla ilgili çalışmalar yapılıyordu. Dolayısıyla, bu raporda onların yansımalarını çok fazla görmüyoruz, olumlu yönleri görüyoruz. Var, sizin saymış olduğunuz 10 maddeye yakın olumlu madde var ve bununla birlikte bir de tavsiye kararları var. Çok önemli tavsiye kararlarımız var ve ben sizlerden esasında en çok beklentim olan hadise Feride Acar çok önemli marka değeri olan hocalarımızdan biri Türkiye için.

PROF. DR. FERİDE ACAR – Estağfurullah.

ÖZNUR ÇALIK (Malatya) – Hayır, hayır. Bunu samimiyetle söylüyorum. Ama CEDAW, kadınlar adına dünyada uluslararası sözleşme dediğimiz ilk ve en önemli sözleşme. Ve şimdi siz 1997’den beri oradasınız ve Türkiye’de yaşamış olduğumuz kadın sorununu konuşacak ender üstatlardan birisiniz. Benim özellikle sizden beklentim şu: Bu CEDAW’ın İhtiyari Protokolü, yasaları çerçevesi başvurusunun ötesinde bunları her hâlükârda biz yazılı metinlerle bulabiliyoruz. Ben sadece sizden özellikle beklentim yani ikinci dönem milletvekiliyiz, on yıldır kadın çalışıyoruz vesaire. Feride Acar, CEDAW’la ilgili olarak yaptığı çalışmada, uluslararası çalışmalarda Türkiye’ye bizim adımıza neler kazandırdığını, ben bunu çok merak ediyorum. Tavsiye kararlarımız, bizim için çok önemli tavsiye kararları var ve ben her toplantıda üzerine basarak söylüyorum, tavsiye kararlarında istenen raporlar var. Bunlarla ilgili olarak siz bize “Bu tavsiye kararlarına uyun.” dediniz mi? Bunu yetkililerimizle görüştünüz mü? Bu konuda bizim elimizi rahatlatacak ve farkındalık yaratacak çalışmalarda Feride Hocam CEDAW’la Türkiye’yi nasıl bağlantılandığını ben bunu merak ediyorum.

Sözünüzü bu vesileyle kestim. Bu rapor yazıldığında bizim Anayasa oylamamız yapılmamıştı. O yüzden yansımamışını düşünüyorum yani olumlu olacak maddelerimiz içerisinde, benim kanaatim ya da bendeki bilgiler bu doğrultuda. Siz işin içerisinde yaşıyorsunuz ama rapor görsel bir şey değil, subjektif bir şey değil; objektif bir tarih var burada yani kriterler açısından.

PROF. DR. FERİDE ACAR – Teşekkür ederim Öznur Hanım.

Şimdi şöyle bir şey var. Bir kere öncelikle benim için söylediğiniz güzel sözlerle teşekkür ederim. Sağ olun. Ama şimdi şöyle bir şey söyleyeyim: Türkiye’nin CEDAW Raporu konuşulduğunda referandum henüz yapılmamıştı ama referanduma sunulan maddelerin ne olduğu belliydi, Türkiye’den giden raporda bunlar verildi. O Türkiye’den giden heyet bunu CEDAW Komitesine anlattı ve CEDAW Komitesi Türkiye’ye verdiği yazılı raporda -ben size bunun künyesini de veririm, zaten buraya da oradan çıkarttım, şu olumlu yorumlar

kategoriisinde- Türkiye'ye o Temmuzda verdiği yorumda diyor ki: "Anayasa referandumunda sunulan değişiklik olumludur. Bu geçtiği takdirde bunun olumlu bir katkı olacağını takdir ediyoruz, Türkiye'yi bu yönde tebrik ediyoruz." Dolayısıyla, bu orada kayda kuyda geçmemiş bir şey değildir. Her ne kadar Anayasa o noktada daha referandumdan geçmemiş de olsa "Eğer geçerse böyle olacaktır." diye CEDAW Komitesi olumlu bir görüş belirtmiştir zaten öncül olarak. Şimdi bu birinci cevaptı, onun da dokümanı yani bakarsanız şeyde var zaten görürüz.

İkinci konuya gelince: Ben ne yapıyorum? Valahi şöyle söyleyeyim: Ben CEDAW' da olduğumdan beri onunla birlikte ve onun dışında her zaman hem İstanbul Sözleşmesi için hem CEDAW için, hem devletle hem sivil toplumla elimden geldiği kadar bu konularda bilgi birikimini arttırmak, neler olduğunu anlatmak yönünde yardımcı olmaya çalıştım. Kadın Statüsü Genel Müdürlüğünde çeşitli evrelerde hiçbir zaman resmî olmayan ama her zaman gayiresmî düzeyde ve bunu çok açıklıkla söylüyorum, herhangi bir siyasi iktidar veya herhangi bir yönetici seçimine bağlı olmaksızın elimden geldiğiince yakın ilişki içinde olduğum, çalıştığım bütün bu şimdiye kadar benim formal olarak CEDAW'la ilgili Türkiye'de bir rol almama imkân yok, bilgilendirme dışında. Ben konferans verebilirim, böyle sizlere anlattığım gibi bunları anlatabilirim. Bana bir şey sorulduğu zaman "CEDAW böyle yapar, şöyle yapar." gibi fikrim varsa söyleyebilirim ama örneğin Türkiye'nin CEDAW raporunun yazılmasını ben yapamam veya ben buna direkt katkı koyamam çünkü dediğim gibi bağımsız uzmanım. Ben bu konuda kendi ülkemin işlerine karışmama yemini etmiş bir insanım yani buradan bir şey yapamam ama içiniz rahat olsun, ben bu konuda yeterince ilişki içinde olduğumuzu düşünüyorum. Bugün de devam eden süreç içerisinde Genel Müdürlükle, Bakanlıkla çok yakın ilişkiler var. Onlara da CEDAW' daki gelişmeleri anlatıyorum. Başka ne yapabilirim, çok bilmiyorum. Eğer sizlerin benden başka bir talebiniz varsa...

ÖZNUR ÇALIK (Malatya) – Şimdi, Feride Hocam...

GÜRKUT ACAR (Antalya) – Sayın Başkanım, ben bir şey söyleyeceğim.

BAŞKAN – Tamam, size de söz vereceğim, Öznur Hanım bitirsin.

ÖZNUR ÇALIK (Malatya) – Feride Hocam, biraz evvel söylediğim gibi sizi yıllardır tanıyorum ve son CEDAW Komitesi için sürecinizi de New York'ta Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyon toplantılarının yapılacağı dönemde beraberdik ve çok büyük bir heyecan yaşadık sizinle beraber. Bu konuda Türk Hükümeti, Büyükelçiliğimiz, biz parlamenterler üzerimize düşen bir şey varsa da yapmaya her zaman hazırız. Buna da devam edeceğiz. Benim sadece Feride Acar CEDAW' da bunca zaman Türkiye adına orada bizleri temsil etmiş bir kadın olarak, kadının çok önemli ilerlemelerine mihmandarlık etmiş bir akademisyen olarak biz şimdi sizin yapmış olduğunuz ve CEDAW'ın yazılı olarak bizlerde var olan metinlerini paylaşıyorsunuz, anlatıyorsunuz. Ben çok teşekkür ediyorum.

Benim öğrenmek istediğim, tekrar altını çizerek, olumlu yönlerle birlikte özellikle 2010 tavsiye kararları ki ondan önceki maalesef yazmadığımız, rapor vermediğimiz, gölge raporu hazırlanmayan durumlar ve seneler var. Sizler anlattınız 1997'den itibaren yapılanları. Ben mesela tavsiye kararlarından sadece bir tanesine değinmek istiyorum ve bu beni acıtan bir şey. Bu vesileyle de sizden bu konuda ciddi destek istemek için konuyu özellikle açtım, hassaten açtım. Diyor ki komitenin tavsiyelerinden bir tanesinde: "Eğitim, istihdam, sağlık, siyaset ve kamu yaşamında başörtü takma yaşağından etkilenen kadınların sayısına ilişkin istatistiki veriler bir an önce hazırlanmalı. Başörtüsü takılmasına ilişkin yaşağın etkilerini değerlendirmek için çalışmalar yapılmalı, bir sonraki raporda çalışmanın sonuçları ve yaşağın ayrımcı sonuçlarını ortadan kaldırmak için alınan önlemlere ilişkin iki yıl içerisinde yazılı bilgi verilmeli." Tavsiye kararlarından bir tanesi bu. Ve bence çok önemli bir şeyi atlıyoruz Hocam, biz kadını erkekle eşitlerken -bunu çok altını çizerek kullanıyorum- kadını kendi içerisinde kadınla eşitlemiyoruz ve bu konuda bize farkındalık yaratması gereken kişilerden biri sizsiniz. Yani bu konuda üstte duran, belki siyasi farklı görüşlere sahip olan partilerin mensupları kadınlar olabilir, erkekler olabilir. Bu konuda sizin bu kadar uluslararası bir komitede var olan kişi olarak bu tavsiye kararlarında yorumlarınızla çok ciddi katkılarınız olur diye düşünüyorum. Siz CEDAW'a, Komiteye Türkiye hakkında fikir yürütmeyebilirsiniz, yemin etmişsinizdir ama Türkiye'deki bizlere katkıda bulunabilirsiniz. En azından devletin bu raporları hazırlaması için onlara "Arkadaşlar, bu tavsiye kararlarını hazırlamanız gerekir." şeklinde çok yakın diyaloglarınız var Bakanımızla, Başkanımızla, herkesle ve bu konuda muhalefet, iktidar tüm Mediateki milletvekilleri olarak bu tavsiye kararlarını çok rahatlıkla uygulayabilecek pozisyondayız. Sizin tavsiyeleriniz de CEDAW'ın tavsiyelerinin ötesinde bizim için çok önem arz edecek.

BAŞKAN – Peki, teşekkür ederim.

Gürkut Bey'e de söz vereyim.

GÜRKUT ACAR (Antalya) – Sayın Başkanım, bir sorum da benim var. Bir defa Sayın Feride Acar'a, soyadıdaşıma çok teşekkür ediyorum buradaki güzel hazırlığı için. Çok yararlandım.

İkinci olarak şunu söyleyeyim: Türkiye Büyük Millet Meclisinin Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu üyesi olmaktan onur duyuyorum, beraber çalışmaktan da çok mutluyum. Yalnız bu Komisyonun AKP'nin çekirdek kadrosunun ve bir kısım teokratik anlayışındaki politikacıların politikalarıyla örtüşmediğini ve bu Komisyonun bizatihi kendi varlığının bu anlayışta olanların anlayışıyla çelişeceğini ya da kadın hakları konusunda etkisiz, yetkisiz bir komisyon durumuna düşürüleceğini düşünüyordum. Maalesef ikincisi oldu. Bizim Komisyonumuz seyirci durumda, etkisiz ve yetkisiz bir komisyon durumuna düşürüldü. Özellikle Kadına Karşı Şiddet yasasında da böyle oldu. Biliyorsunuz bu yasa bizim Komisyonumuzdan değil, Adalet Komisyonundan geçerek Genel Kurula getirildi.

AKP Hükümetinin başta Başbakan olmak üzere, bakanları arasında özlü sözler söyleme yarışı var. Sürekli birileri özlü sözler imal ediyorlar. İçişleri Bakanından sonra şimdi Sağlık Bakanı şöyle diyor: "Bazen annenin başına kötü bir şey gelmişse ne olacak?" Yani ırzına geçilmişse vesaire gibi şeyler söyleniyor. "Gerekirse öyle bir bebeğe devlet bakar. Böyle bir yasa çıkarılıp da kürtajla ilgili daha ciddi kısıtlamalar getireceksek mutlaka onun yan tedbirlerini de almak durumunda olacağız." diyor.

Şimdi, şiddet, özellikle kadına yönelik şiddet bu ülkenin en önemli sorunudur, bunu tartışıyoruz. Zaten Feride Hanım da bu konudaki uluslararası yükümlülüklerimizi ve kabullerimizi söylüyor. Neredeyse her gün sokak ortasında kadınlarımız öldürülüyor, şiddete uğruyor. Sayın Bakan da çıkmış, tecavüze uğramış, şiddetin en ağırıyla karşılaşmış bir kadına o çocuğu doğurmasını söyleyebiliyor. Böyle bir talep, belki de tecavüz kadar ağır bir şiddettir kadın için. Böyle bir konu için tedbir düşünüyor Sayın Bakan. Aslında AKP Hükümetinin ve bakanların alması gereken tedbir bu değildir. Ağır bir akıl tutulması var ancak ağızların, çenelerin tutulmaması sorunu vardır. Bu soruna bir çözüm bulunmalıdır, bunun için kanun çıkartmamalıdır. Kadınları da rahat bıraksınlar çünkü bu olay dünyanın bütün ülkelerinde faşizme giden ve faşist yönetimle yönetilen bütün ülkelerde kürtajın yasaklanması yoluna gidilmiştir. Kadının istemediği bir çocuğu doğurması kadar, bir kadına şiddet uygulanması söz konusu değildir. En büyük şiddet budur, istemediği bir çocuğu kadına doğurtmaktır. Ve bu kürtajın serbest bırakılmasından önceki dönemlerde kadınların özellikle istemedikleri çocuklardan kurtulmak için kendi hayatlarını tehlikeye atacak yöntemler kullandıkları bilinen bir gerçektir. Şimdi biz burada uluslararası sözleşmelerde "Ne kadar da güzel yaptık, bu sözleşmeleri kabul ettik." diyoruz. Ama beri tarafta da böyle bir konuda, kadın şiddete uğramışsa bile o çocuğu doğurması gerektiğini, kürtaj yapılmaması gerektiğini kabul eden bir anlayış Hükümete geliyor. Şimdi, kabul ettiğimiz sözleşmelerle yaptığımız işe ve Hükümetin geldiği noktaya bakınız. Buna tahammül etmek mümkün değildir. Ben bir Cumhuriyet Halk Partisi Milletvekili olarak, bu Komisyonun bir üyesi olarak Sayın Bakan da Sayın Başbakanı da burada çok ciddi şekilde uyarıyorum. Bu sadece faşist ülkelerde gündeme gelen bir olaydır. Kadının hayatını tehlikeye atan, kadınları öldüren, böyle müdahalelere sevk eden kürtaj yasağı gibi anormal tedbirlerin gündemden derhâl çıkartılması lazımdır ve bu konuda Feride Hanım ne düşünüyor? Yani kabul ettiğimiz şiddete karşı yasalarla bugünkü uygulamayı nasıl bağdaştıracacağız? Onu soruyorum.

Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Gürkut Bey, teşekkür ediyoruz.

Şimdi, tabii Hocamızın sunumunu sonlandırıp, aslında konuyla bağlantısı olan hususa da gelmemiz lazım ama Zeynep Hanım söz istiyor. Ona da söz verdikten sonra, Hocam sizin bu konularla ilgili görüşünüzü alalım.

Buyurun.

ZEYNEP KARAHAN USLU (Şanlıurfa) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Öncelikle Sayın Üyemizin kanaatleriyle ilgili ben de kişisel kanaatlerimi ifade etmek isterim.

Bu çerçevede, öncelikle Sayın Bakanımızın ve Sayın Başbakanımızın da defaatle ifade ettiği gibi kürtajın tamamen yasaklanması değil, burada söz konusu olan kürtajın süresine yönelik çağdaş, bilimsel verilerin ve tıp etiği tarafından da çok tartışılan bir konudur. Tıp etiğinin günümüzde geldiği nokta çerçevesinde de sürelerle yönelik bir değişiklik söz konusudur. Elbette tıbbi gereklilik söz konusu olduğunda bu imkânın yine tanınacağı da defaatle ifade edilmiştir. Bunu bu şekilde kavramlaştırmak bir bilgi kirliliği yaratmanın ötesinde bir şey getirmemektedir.

Diğer taraftan şunu da söylemek gerekir ki, kürtaj asla bir doğum kontrol yöntemi değildir fakat Türkiye'nin bugün geldiği noktada sadece bir yıllık artışa bile baktığımızda 2010 yılından 2011 yılına kadar yüzde 19 oranında bir artış varsa bu yasal doğasına da bütün olası beklentilere de aykırı yani âdeta bir doğum kontrol yöntemi gibi kullanılmaya başlandığının da açık bir göstergesidir. Keza, doğum kontrol yöntemlerinin kullanımında bir azalışın olduğu da açık bir gerçektir. Ve dolayısıyla, bu şekilde ve "insan hayatını sonlandırmak" anlamına gelen bir yöntemin kullanımına yönelik yapılacak yeni düzenleme de son derece yerindedir ve bunları

savunurken eğer herkesin yüreği yetiyorsa, İnternet’te herkese açıktır, o kürtajla alınan, tek tek parmakları sayılan, ayak parmaklarına kadar oluşmuş ama penslerle...

GÜRKUT ACAR (Antalya) – Kadının hakkı ne olacak?

ZEYNEP KARAHAN USLU (Şanlıurfa) – Ben sizin sözünüzü kesmedim, lütfen siz de benimkini kesmeyin.

Parmakları koparılarak, kolları bacakları parçalanarak annesinin karnından alınan ve yaşam hakkının bu derece tartışılmazlığı açıkken, en temel insan hakkıyken bunun bu şekilde savunuluyor olmasını da bir anne, bir akademisyen ve bir siyasetçi olarak kınıyorum.

Diğer taraftan da şüphesiz ki Sayın Bakanın ifade ettiği de gayet doğrudur. Yaşam hakkının tartışılmazlığı hususunda “Bir evladın, bir öz evladın -her ne sebeple olursa olsun- dünyaya gelmesinin önüne geçmek mi? Yoksa ona bir şekilde yaşam hakkını tanımak mı?” dersek, yaşam mı, ölüm mü? Sonuna kadar “Yaşam.” diyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Hocam, buyurun.

ÖZNUR ÇALIK (Malatya) – Sayın Başkan...

GÜRKUT ACAR (Antalya) – Sayın Başkan, üçüncü defa söz veriyorsunuz. Yani ben de buna karşı bir şey söylemek isterim.

BAŞKAN – Arkadaşlar, şöyle yapalım. Hayır...

GÜRKUT ACAR (Antalya) – Sayın Başkan, üçüncü defa söz alıyor. Yani ben de çok kısa bir şey söyleyeceğim. Burada bir çarpıtma var.

BAŞKAN – Arkadaşlar, Feride Hoca’nın sözünü tamamlamasını sağlayalım. Ondan sonra...

GÜRKUT ACAR (Antalya) – Hocam, bu zamanlama meselesi filan değildir. Bakın, bu kadının korunup korunmaması meselesidir. Kadına, istemediği çocuğu “Doğurmak zorundasın.” diyor. Bir defa gebe kaldın mı? Tamam, yandın, bittin. Yani bu anlayış kadını koruyan bir anlayış değildir, bu yaşamı koruyan bir anlayış da değil; bu sadece çarpıtmadır. Bu dünyanın bütün ülkelerinde bugüne kadar tartışılmış bir konudur ve kürtajlı faşist yönetimler yasaklamıştır hep.

BAŞKAN – Arkadaşlar...

GÜRKUT ACAR (Antalya) – Ve Türkiye’de ne yazık ki bu Hükümet aynı noktaya gelmiştir. Onuncu yılında tam bir faşist yönetim hâline gelmektedir.

BAŞKAN – Hayır, ona katılmak mümkün değil. Burada bilimsel bir noktada ve raporlamaların neticesinde alınması gereken önlemler ve yapılması gerekenleri hep birlikte yapacağız. Bununla birlikte hep birlikte katkı koyacağız ve doğruyu hep birlikte bulacağız. Burada ne kadın hakkı ne yaşam hakkı ihlaline imkân vermeyecek hem insani hem de bilimsel boyutta hem de haklar boyutunda olması gereken ne ise şu andaki istatistiki durumların Komisyonun bu konudaki şu anda çalışması ve bilgileneceği tam değil. Onun için, bununla ilgili konuyu bu tartışma noktasında ayrı bir toplantıda yapalım ama dediğim gibi, şu anda çalışılması gereken bilimsel rapor hem sezaryen oranları hem kürtaj oranları hem de diğer hususlarla ilgili burada fikirlerin çatışmasından bir sonuç çıkartabiliriz, bunu da ilgili çalışmalara katkı koyma adına tabii ki koyabiliriz ama ana hedefin hiçbir zaman kadın hakkı ihlali olması konusunda bir yoruma gidilmemesini özellikle tavsiye ediyorum. Böyle bir anlayışla hazırlanmış bir şey değil bu. Bu, Türkiye gerçeğinden yarın bir gün kadınların çok daha, sağlık açısından, anne ve bebek ölümleri açısından Türkiye iyi bir noktaya gelmişken daha ileri senelerde patır patır kadın ölümlerine sebebiyet verecek bir tablonun ortaya çıkmamasını sağlayacak şekilde iyi bir projeksiyon tutarak yapmamız gerekir. Onun için, bu konuda tartışmayı ayrı bir şey yapabiliriz, Hocamıza söz verelim çünkü bundan sonra KSGM gelecek, bilim heyeti gelecek, sürelerimiz de çok kısıtlı.

ÖZNUR ÇALIK (Malatya) – Sezaryen ve kürtajla ilgili çünkü bu konunun... Sayın Başbakanımızın yapmış olduğu toplantıya ev sahipliği yaptık ve müsaadeniz olursa... Benim sorum Feride Hanım’a CEDAW’la ilgiliydi ve CEDAW’la ilgili tavsiye kararlarıyla ilgili, Hocam, neler yapabiliriz diye sordum ve bununla ilgili de cevabı almayı umut ediyordum. Sonrasında konuşulması gereken, KEFEK’in gündemine mutlaka alması gereken konun başlıklarından bir tanesi de son günlerde hepimizi çok yakından ilgilendiren sezaryen ve kürtaj hadisesiydi. Ben, sezaryene Sayın Başbakanın söylemiş olduğu gibi sonuna kadar karşıyım çünkü Sayın Başbakanım, sezaryenin tıbbi olarak tanımına dönüp baktınız zaman zorunluluk hâlinde anne ve bebeğin sağlığı risk taşıyorsa, zorunlu bir ameliyattır ama bugün sezaryen artık bir konforun göstergesi ve maalesef, bir lüksün bir göstergesi hâline gelmiştir ve hastanelerin dönüp raporlarına baktığınız zaman her 100 annenin bazı hastanelerde neredeyse yüzde 98’lere-yüzde 95’lere varan oranlarda sezaryen yaptığını görüyoruz ve nüfus artış hızı her geçen gün düşen bir ülke olarak biz, sezaryenin zorunlu hâllerde kullanılması gerektiğini

kamuoyuyla çok net paylaşmamız gerekir ve dünya ortalaması yüzde 25'ken Türkiye'nin ortalaması yüzde 50'dir, en az yüzde 100 fazlasıdır. Bu, bizim için çok can acıtıcı bir durumdur...

BAŞKAN – Evet, sezaryende de suistimal konusu.

ÖZNER ÇALIK (Malatya) – ...hem ekonomik açıdan sıkıntı yaratır hem sosyolojik açıdan hem de psikolojik açıdan hem ülkemize hem de kadınlarımıza çok ciddi sıkıntı yaratır.

Kürtajla ilgili, evet, kürtaj bir cinayettir. Bunu kadınlar adına zorunlu hâl dışında sadece doğum kontrol yöntemi olarak kullanma hâline getiren maalesef, insanlarımız var. Bizim ülkemizde doğum kontrol yöntemlerine, oral kontraseptifler dâhil olmak üzere o kadar kolay erişim sağlanabiliyor ki ve bu kontraseptiflerin kullanımı bu kadar yaygınken, ulaşılabilirliği bu kadar kolayken siz, kürtajı bir doğum kontrol yöntemi olarak kullanıyorsanız çok ciddi bir yanlışın içerisindeyiz. Dolayısıyla, biz, 83'te kürtajın yasasını çıkarırken, yasal hâle getirirken, sonrasında da eşten ya da erkekten izni 2004 yılında kaldırırken bunları konuşmuş, binlerce kere gündeme getirmiş ülkeyiz ama şunu söylemek istiyorum: Kürtaj asla bir doğum kontrol yöntemi olmamalıdır ve zorunlu hâller dışında da kürtajın kullanılmaması, yasalarının düzenlenmesi gerektiği kanaatindeyim.

Teşekkür ediyorum ve şu anda kürtajla ilgili 2008 verileri, Sayın Başkan, her 100 hamile kadından sadece yüzde 20'si canlı doğum yapamıyor, yüzde 20. Yani 100 hamile kadından 80 tanesi canlı doğum yapıyor, bunun yüzde 10'u düşükle, farklı sağlık sebepleriyle düşürülüyor, yüzde 10'u da kürtajla. Yani 2008 verilerine göre 1 milyon 300 bin hamile olan kadının 160 bin canlıyı, bebeği kürate ettiği verilerle sabit, 160 bin can ve lütfen, hepinizin vicdanlarınıza sesleniyorum, bu 160 bin canın, biraz evvel Zeynep Hanım söyledi, eli olan, kolu olan, canı olan canlardan bahsediyorum.

GÜRKUT ACAR (Antalya) – 160 bin kadın ne olacak? 160 bin kadın istemediği bir çocuğu doğurursa çok daha mı iyi olacak?

ÖZNER ÇALIK (Malatya) – Kontraseptifleri kullanacak ve hamile kalmayacak.

GÜRKUT ACAR (Antalya) – Yapmayın bunu. Bu konular tartışıldı burada. Yani yeniden aynı tartışmayı ısıtıp buraya getirmek sadece gündem değiştirmek anlamına geliyor.

BAŞKAN – Arkadaşlar, biz bu tartışmayı kendi komisyonumuzda yapabiliriz, hocalarımızın sunumlarını bitirelim.

Evet, Hocam, siz buyurun.

PROF. DR. FERİDE ACAR – Teşekkür ederim.

Ben şimdi neyi söyleyeceğimi şaşırılmış durumdayım.

Şimdi, CEDAW'ın Türkiye'ye verdiği çeşitli olumsuz yorumlar var. Yani nelerin yapılması ve buna dayalı her bir olumsuz yorum için de birçok tavsiye var. Bunlar arasında bugüne kadar kürtaj ve sezaryen konusunda bir olumsuz yorum yoktu, bundan sonra ne olur bilemeyeceğim. Türkiye konuşulduğu zaman bu konu hiçbir zaman gündeme gelmemiştir CEDAW'da. Yani bir olumsuz... Burada bir parantez açarak müsaadenizle, yapılan, zaten bana bir böyle bir soru da soruldu, onunla ilgili olarak şunu söyleyeyim, bilgilendirme mahiyetinde gene, ben tabii, sizlerin oluşturacağınız kararlar veya herkesin vicdani kanaati kendine ancak "CEDAW ne diyor?" sorusuna ilişkin olarak şunu söyleyeyim: CEDAW'ın kürtaj konusunda temel yaklaşımı, kadın sağlığı açısından olaya bakmak, kadınların üreme ve de cinsel sağlığı açısından olaya bakmak ve buradaki haklarının korunmasına yöneliktir. Adı üstünde CEDAW, Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'dir. Şöyle bir şeye dikkatinizi çekmek isterim: Bir ülkede A ülkesinde veya B ülkesinde bir kanun geçse ve dense ki "Kontraseptifler ve hamileliği önleyici her türlü yöntem yasaklanmıştır." böyle bir kanun geçtiğini düşünelim. CEDAW'A göre bu kanun, kadınlara yönelik ayrımcılık niteliğindedir. Herkes için demiştir, erkekler için de yasak, kadınlar için de yasak ama sonuçları itibarıyla kadınlar açısından orantısız bir sonucu olacağı için ayrımcılık tanımına girer ve CEDAW bunu ayrımcılık olarak düşünür. Bu genel bir prensiptir. Ben bunu söyleyip sizleri belki biraz hani yönlendirmek açısından söylemek istedim. CEDAW bu konulara tamamen kadın sağlığı ve ayrımcılık perspektifinden bakar. Güvenli olmayan kürtajların kadın sağlığı için ne büyük bir tehlike olduğunu inanılmaz bir dokümantasyon var bütün dünyadan Türkiye'nin elinde. Dolayısıyla, bunlar her zaman bu durumun konuşulduğu ülkelerde, Türkiye için konuşulmamıştır ama konuşulduğu ülkelerde gündeme gelmiştir. Aynı şekilde, CEDAW kürtajı bir doğum kontrol yöntemi olarak asla ve kâta kabul etmez, bir doğum kontrol yöntemi değildir. Öbür taraftan, CEDAW açısından gene bakacak olursak bu işlemlerle mücadelede kullanılması gereken unsurlar yasaklama değil, hele cezalandırma hiç değil, buna açıkça karşıdır, kürtaj yapan veya yaptıranın cezalandırılmasına yönelik kanunların değiştirilmesine yönelik kanunların değiştirilmesi yönünde sonsuz CEDAW kararı vardır bunların olduğu ülkelerde ama bu konuda kamuoyuna ve özellikle kadınlara yönelik bilgilendirme yapılmaması, kadınların genel olarak statüsünün yükseltilmesinin zaten istenmeyen hamilelikleri önlemek açısından önemli

olacağı varsayımından hareket eder. Bilgilendirme, bilinç yaratma, kampanyalar bu gibi metotlarla konunun kadın sağlığı açısından ve kadınlara ayrımcılık olmayacak şekilde düzenlenmesini ve çözümlenmesini düşünür.

Bu kadar söyleyeyim, herhâlde yeter diye düşünüyorum.

ÖZNUR ÇALIK (Malatya) – Hocam, tavsiye kararlarıyla ilgili kanaatinizi sormuştum.

PROF. DR. FERİDE ACAR – Tavsiye kararlarıyla ilgili, Türkiye’ye verilen tavsiye kararları benim kanaatime göre, sizin bahsettiğiniz karara da geleceğim, yani o maddeye de geleceğim ama şurada şeylerde gördüğümüz gibi pek çok yorum var. İşte, “anayasada niye yasaklanmıyor” dan tutun da hâlâ TCK’da, Medeni Yasa’da bazı ayrımcılık hükümleri olması, toplumumuzda çok yaygın olan ataerkil yaklaşımlar, özellikle erken ve zorla evlilik, buna dayalı olarak çok tavsiye vermiştir Türkiye’ye. Ben o bakımdan çok Türkiye’ye verilmiştir, memnunum, bu Komisyon bu konuyu Türkiye’nin gündemine de getirmiş olan ulusal mekanizmadır bence. O bakımdan çok önemli. Artık tek tek hepsine girmeyeceğim fakat Öznur Hanım gündeme getirdiği için söyleyeceğim. Bir de olumsuz yorumlar 2010’da baş örtüsü yasağının etkisi hakkında istatistik data eksikliğinden bahsetmiş ve bunu istemiştir çünkü bu iki keredir Türkiye tarafından sunulan raporlarda... Şimdi “rapor” dediğimiz zaman -doğru terminolojiyi kullanmak için söylüyorum- devletin verdiği şeyden bahsediyoruz, rapor odur. Komitenin bize verdiği CEDAW’ın görüşleridir. Devletin verdiği raporlarda olsun, sivil toplum raporlarında olsun baş örtüsü meselesi defaatle gündeme gelmiştir, ayrıca Rahime Kayhan başvurusu da zaten olmuştur. Birinci defasında, yani 2005’te komite demiştir ki: “Bu konuda daha çok bilgi toplamak lazım.” falan gibi yani böyle daha genel bir yorum vermiştir, bir tavsiye. 2010’da “Madem bu konu bu kadar önemli, o zaman bu baş örtüsü yasağının kadınların eğitim ve istihdam hakkını ne kadar, nasıl kısıtladığına yönelik istatistik bilgi getirin, data getirin. Bu lafla herhangi bir şey yok, devlet ve sivil toplum bu datayı madem öyle, getirsin.” demiştir. Şimdi de benim bildiğim kadarıyla devlet kurumları zaten böyle bir datayı toplama girişimindedirler. Bütün bunlardan haberim var. Bu konularda iletişim hâlindeyim ama kabul edilen data, getirilen data CEDAW tarafından kabul edilir mi, buna nasıl bir yanıt verir, komite bunu nasıl değerlendirir bu konuda bir şey söyleyemem çünkü bu hem yani doğru olmaz söylemem hem de zaten ben orada aktif bir aktör olmayacağım, ben dinleyicisi olacağım bunun ama bunun bir yorum soruyorsanız bana şunu söyleyeyim: Baş örtüsü konusunda CEDAW Komitesi karar vermiş değildir, genel olarak değildir çünkü son oturumda Norveç için de benzer bir şey geldi. Oradaki birtakım Müslüman kadın örgütleri Norveç’te kadınların polis ve adalet mekanizması içinde yer almasına engel olduğunu baş örtüsünün söyleyerek bunun bir ayrımcılık olduğunu savundular. Orada da komite kesinlikle Norveç bunu kaldırsın gündemden görüşü vermedi. Komite bu konuda kararsız. Yani şöyle kararsız diyeyim daha doğrusu: Belli birtakım sıkıntıları var çünkü CEDAW Sözleşmesi’nin özünde, bunu kürtaj için de düşünebilirsiniz, korunan şey, kadının kendi bedeni üzerinde ve kadının kendi vücudu üzerindeki kendi kontrol hakkıdır. Burada yani bir toplumsal kontrol CEDAW tarafından hep bir soru işaretiyle karşılanır. Dolayısıyla, baş örtüsü olsun, giyim kuşam tahditleri olsun bunları CEDAW doğası gereği şey olarak buna, burada kadın bedeni üzerinde bir toplumsal kontrol mekanizması olabilir. Kadınlar isteseler de istemeseler de bunu yapmak zorunda kalabilirler gibi anlayışlarla hareket edebilir. Nitekim, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin, Leyla Şahin kararında da bu endişe dile getirilmiştir. Dolayısıyla, CEDAW’da da bu konular şu anda tartışılmaktadır, bir kanaat oluşmuş değildir. Bu kanaatin oluşması açısından ve de Türkiye özel örneği için de “Madem, bu kadar ısrarlısınız o zaman istatistik data görelim.” demişlerdir.

ÖZNUR ÇALIK (Malatya) – Hocam, yasağın ayrımcı sonuçları, yani bu yasağın ayrımcı sonuçları olduğu tavsiye kararlarına geçmiş, çok önemli bir şeydir.

PROF. DR. FERİDE ACAR – “Doğruluğu hakkında bilgi getirin, bilgi istiyorum.” diyor. Geçen o.

ÖZNUR ÇALIK (Malatya) – Yasağın ayrımcı sonuçlarını ortadan kaldırmak için...

PROF. DR. FERİDE ACAR – Evet, okuyun cümlelerin gerisini.

ÖZNUR ÇALIK (Malatya) – ...ortadan kaldırmak için. Yani böyle bir yasak var.

PROF. DR. FERİDE ACAR – “Kaldırmak için bize bilgi getirin. Eğer varsa bu bilgi bunu bir görelim.” diyor.

Şunu yanlış anlamayın lütfen: “CEDAW şöyle karar verecek, şuraya gidiyor veya buraya gidiyor.” diyemem. Samimi olarak söylüyorum çünkü hakikaten bilmiyorum, son derece orada da ortada olan bir konu bu. Türkiye ara raporu verdiği zaman bir şiddet üzerinde verecek ara raporunu bir de bu konu, bu ikisini istedi CEDAW. Bu ikisi üzerinde ara raporu bu sene Temmuzda verdikten sonra bu tekrar tartışılacak. Bir anlamda Türkiye için verilen karar başka şeyler için de örnek olacak CEDAW açısından. Şu anda söyleyebileceğim bu ama burayla olan irtibatım açısından da ben bütün bu bilgileri size anlattığım gibi, Bakanlığımıza da anlattım, Bakanımıza da anlattım, Genel Müdüre de anlattım ve onların yaptıkları çalışmalar hakkında da bilgi sahibiyim ama onları yönlendirmek hakkına sahip değilim ve etik olarak da böyle bir şey yapamam hiçbir şekilde.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Çok teşekkür ederiz Hocam.

Şimdi, bir beş dakika ara verelim, toplantımız tekrar devam edecek.

Çok teşekkür ediyoruz Hocam. Çok faydalı bir toplantı oldu, ağızınıza sağlık.

Kapanma Saati: 12.11

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 12.21

BAŞKAN: Azize Sibel GÖNÜL (Kocaeli)

BAŞKAN VEKİLİ: Binnaz TOPRAK (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ: Öznur ÇALIK (Malatya)

SÖZCÜ: Tülay KAYNARCA (İstanbul)

KÂTİP: Mesut DEDEOĞLU (Kahramanmaraş)

----- 0 -----

BAŞKAN – Hocam başlayalım.

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ – Hocam, CEDAW hakkında bilgi verdi. Peki, biz ne yapıyoruz? Yani burada konuşulacak olan, ben, “biz” derken şunu söylüyorum: Türkiye’de CEDAW, sivil toplum yürütme kurulu sekreteryasını sürdüren Türk Kadınlar Birliği Örgütünün Genel Başkanım. 2005 yılından beri gölge raporların hazırlanmasında sekreterya’yı bizim örgütümüz sürdürüyor, ondan önce de bir başka kadın kuruluşu sürdürüyordu.

Demin, Hocamın bilgilerinden gördünüz, iki rapor istiyor komite, resmî raporlar ve gölge raporlar. Resmî raporlarla belki gölge raporları bir anlamda içerikleri anlamında öyle bir şeyi var. Gölge raporlara çok da önem veriyorlar ve itina ediyorlar. Dolayısıyla, biz aslında bunu çok bilmezdik. Ben hemen başlangıcından da kısaca belki söz etmem gerekiyor. 1995 yılındaki 4’üncü Dünya Kadın Konferansı bize çok şey öğretti. Sivil toplumun devletle birlikte oraya katılabiliyor olması bence çok CEDAW anlamında da kadın hakları anlamında da sivil toplum örgütlerinin bilgilenebilmesi ve bilinçlenmesi anlamında da çok önemli bir dönüm noktasıdır diye düşünüyorum çünkü ilk gerçek anlamda böyle bir raporlamayı biz 95’de Pekin sürecinden sonra Pekin+5 değerlendirme sürecinde ilk gölge raporlarımızı hazırlamaya başladık. O tarihte Pekin+5 hazırlıkları için galiba 87 kadın kuruluşu bütün Türkiye’den bir araya geldik. O bizim belki ilk deneyimimizde önemli, belki acemiliklerimizde vardı, bilmiyorum, ama çok doğru noktalarda araştırma yaparak ilk raporumuz bizim Pekin+5 raporumuzdu. Tabii, CEDAW’ı çok yakından da izliyorduk. Şunun için izliyorduk: O arada Medeni Yasa’nın çalışmaları devam ediyordu. Türkiye’nin imzalarla koyduğu çekincelerin Medeni Yasa’daki –demin Hocam da söyledi- ağırlıklı olarak aile hukuku bölümündeki gerekçelerle oraya çekinceler konulduğunu da biliyorduk ve bu arada Medeni Yasa’nın özellikle ve ağırlıklı olarak aile hukuku bölümünün değiştirilmesi ve orada eşitliklerin sağlanmasıyla ilgili ikinci bir çalışmayı da orada sürdürüyorduk yani Türkiye çekinceleri kaldırırse CEDAW çerçevesinde yasal zemindeki ilerlemelerin çok daha sağlıklı ve doğru gelişebileceği konusunda bir araya gelen kadın sivil toplum kuruluşları anlayışlarımıza yani mücadelemize bunu ilke hâlinde oturtmuştuk. Pekin +5 raporumuzdan sonra en büyük katkımız ya da bir araya gelmemiz 2003 yılında oldu. Devlet resmî raporunu hazırlıyorken ki ben o resmî rapor hazırlık çalışmalarına da katılan bir kişiyim, o çalışmaların içinde de bulunmuştuk ama 2003 yılında gerçekten Türkiye’de çok önemli bir sivil toplum forumu gerçekleştirildi. 81 ilden 138 kadın sivil toplum kuruluşu bir araya geldi ve 453 kadın üç gün bu raporun alt yapısını CEDAW komitesi ne göndereceği raporun alt yapısını hazırlamak üzere üç gün üç gece kapandık hakikaten. Atölyeler kurduk. Oradaki ölçülerimiz daha çok şuydu, onun için söyledim Pekin bize çok şey öğretti diye. Onun kritik alanlar olarak tanımladığı alanlarda atölye başlıklarını oluşturmaya çalıştık ve o başlıkları CEDAW içerikleri ve CEDAW maddeleriyle de uzlaştırarak atölye çalışmalarımızı yönlendirmeye çalıştık. Bu önemli alanlar eğitim, ekonomi, çalışma hayatı ve yoksulluk, evlilik, aile ilişkileri ve geleneksel roller, kanun önünde eşitlik ve yasal düzenlemeler, medya, sağlık, şiddet ve töre cinayetleri atölyeleriydi. Bu atölye çalışmalarından sonra arkadaşlarımız geri döndüler ama o 453 kadın kendi aralarında bir heyet bunu yazacak, bunu çözecek, bu çıktıları değerlendirecek ve rapor hâline getirecek bir heyet seçtiler. İşte CEDAW sivil toplum yürütme kurulu da böylece oluştu. Bu heyet tabii ki Ankara’da yoğunluklu olarak çalıştı ve biz 2005 yılında bu bütün çıktıları değerlendirerek ben tabii onu kitap hâline getirdik Sayın Başkana bırakacağım süreci anlatan hem gölge raporumuzu da içeren birinci kitabımız bu, o çalışmalarını size bırakacağım. Komiteye yolladık ve o tarihlere biz dediğim gibi resmî heyetin çalışmalarına da katılıyorduk. New York deneyimleri bizim için çok önemli deneyimler oldu. Önce yolluyoruz sonra da oturumlarda gidiyoruz ve sözlü savunmalar yapıyoruz. O tarihlere bizim gönderdiğimiz şeyle birlikte bu 138 örgütün oluşturduğu hazırladığı raporla ve sekiz başlıklı raporla birlikte ayrıca tematik raporlar da sunuldu. O tematik raporlardan birisi Sayın Vekilim demin sordular, başörtüsüyle ilgili bir tematik rapor tek başına, sadece başörtüsüyle ilgili bir rapor sunuldu. Biz kendi raporumuzda eğitim alanındakinden söz etmiştik ama tematik bir rapor sunuldu orada. Bu raporun savunulması, değerlendirilmesinden sonra bildiğiniz gibi süreç zaten böyle işliyor, işte resmî raporlar ve gölge raporlar ya da tematik

raporlar ne varsa ellerinde değerlendiriliyor ve ondan sonra Komite taraf devletle tavsiye kararlarını gönderiyor. Şimdi, taraf devletin şöyle bir yükümlülüğü var, hocam tabii bu kadar ayrıntılara girmedi. Bu tavsiye kararlarını derhal çevirmek, derhal yaygınlaştırmak başta milletvekilleri olmak üzere bütün ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına bu tavsiye kararlarını derhal göndermek. Şimdi biz bunun da kavgasını verdiğimiz için bunu özellikle belirtiyorum. Her dönem bu Allah'ın emri, şart. Şimdi, 2007 yılına kadar ikinci rapor artık altıncı dönem rapor hazırlıkları başladığında biz Kadın Statüsü Genel Müdürlüğüyle bu konuda çok tartışma yaşadık çünkü gerçekten o tavsiye kararları Türkçe'ye çevrilmedi, dağıtılmadı, 2007'de öbür raporun hazırlıkları çalışmalarına davet edildiğimizde kimsenin elinde rapor yoktu. Biz tabii gayriresmî çeviri yapmıştık ve her taraflara orada bulunan bütün katılanlara dağıtmaya çalışmıştık. Neyse sonradan Genel Müdürümüz işte çevirileri yaptırdı. Orada bulunanlara da dağıtıldı fakat orada asolan ve temel olan biz bunu çok ısrarla tekrarlıyoruz, bütün tavsiye raporlarının mutlaka ve mutlaka CEDAW'da açıkça yazıyor çünkü bu. Başta milletvekilleri olmak üzere ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşlarına derhal çevirilerek bilgilendirme anlamında gönderilmesi diye.

2007 yılında ikinci hazırlıklar yapıldı. Resmî rapor çalışmaları başladı 2008 yılında. Biz de gölge rapor çalışmalarımızı bu sefer altıncı dönem gölge rapor çalışmalarımızı başlattık. Birinci raporumuzda arkadaşlarımızı, bütün kadın sivil toplum kuruluşlarımızı Ankara'ya davet etmiştik. Bunun biraz yorucu ve maliyetli, o kadınlarımıza maliyetli olduğunu gördükten sonra biz onlara gitmeye karar verdik ve Türkiye'yi dokuz bölgeye ayırdık. O bölgelerde merkez iller tespit ettik ve o kendi hinterlandı içinde bulunan bütün kadın sivil toplum kuruluşlarını oraya davet etmeye karar verdik. Seçtiğimiz bölgelerin merkez illeri şunlardı: Mardin, Antakya, Aydın, Kayseri, Samsun, Kars, Tekirdağ, Çanakkale, Konya ve Kocaeli. Bu merkez illerin çevresindeki bütün iller, ilçeler kurulu kadın örgütlerini davet ettik. Bu kez o tabii Hocam daima bize yol gösteriyor, daima Feride Hocam şey yapmaya çalışıyor, "Daha tematik çalışabilirsiniz, daha azaltabilirsiniz." dedi ama biz sekizi altıya indirebildik ancak her konu bizim için çok önemliydi çünkü. Bu kez başlıklarımız şunlardı: Yasalar önünde eşitlik, siyaset ve karar mekanizmalarına katılım, eğitim, sağlık, medya ve kadına yönelik şiddet. Kadına yönelik şiddet, demin yine hocam anlattı o 19 numaralı tavsiye kararı doğrultusunda, CEDAW'ın, Komitenin doğrudan artık gündemine aldığı hani içinde metin olarak yok diyordu ama o tavsiye kararından itibaren doğrudan gündemine aldığı soru sorduğu konulardan birisi olduğu için biz yine kadına yönelik şiddetle de ilgili atölye çalışmalarımızı yaptık. O raporumuzu da 2010'da savunmak üzere Komiteye yolladık. O tarihte gene en büyük rapor bizimkiydi tabii çünkü hakikaten bu dokuz bölgede bütün Türkiye katıldı, gölge rapor olarak bizimkiydi ama yine tematik rapor vardı. Bir, engelliler çok iyi bir rapor verdiler ve gidip orada savunuculuk da yaptılar. Biz onun da kitabını ben getirdim buraya. Biz orada engellilerle derhal şey yaptık, hani birlikte olalım aman ayrı olmayın diye. Bizim kendi gölge raporumuzla birlikte engelli raporunu da buraya koyduk ve orada ortak savunmalar yaptık. Dolayısıyla bizim bu büyük raporumuzda, ikinci altıncı dönem raporumuzun da kitabı bu, bütün süreci anlatıyor. Katılan örgütlerin tamamının arkada listesi var göreceksiniz gerçekten. Kadın örgütlerinden, özellikle kadın örgütlerinden biz ikinci yaptığımız şeyin daha doğru olduğunu gördük yani Ankara'ya davet ediyorsunuz, işte para buluyor, bulmuyor, geliyor, gelemiyor. Bizim ayaklarına gidişimizin ve fikriniz önemlidir, yaşadıklarınız önemlidir bize anlatmalısınız. Bu raporun temelini sizden aldığımız bilgilerle oluşturacağınız önemli bir şey olduğunu gördük. Herkesin söyleyeceği milyonlarca şey çıktı. Her bölge ayrı ayrı şeyler söyledi, milyonlarca dediğim gibi görüş geldi. Bu rapor o şekilde de hazırlandı. Yine 2010'da başka tematik raporlar da sunuldu. O tematik raporlardan sanıyorum biri ana dilde eğitimdi, Kürt meselesiyle ilgili bir tematik rapor sunuldu. Başörtüsüyle ilgili ayrı bir tematik rapor sunuldu ama başörtülü olan arkadaşlarımız bizim aramızdalar çünkü biz CEDAW sivil toplum yürütme kurulunun önemli üyelerinden birisi de Başkent Kadın Platformudur. Bizim çatımız altındaki şeyin bu CEDAW sivil toplum yürütmenin o anlamda onlar da aramızdaları.

Şimdi, bu dönem tabii gene şimdi raporlar bitti işte efendim orada muhtemelen biliyorsunuz nasıl uygulandığını işte önce devlete sorular soruluyor sonra orada savunuculuklar yapılıyor filan. Şimdi, ben tabii özellikle şeyin üstünde durduğum için demin devlete ikinci tavsiye kararı da geldi 2010'dan sonra. Çok ilginçtir birinci tavsiye kararı yani 2005'ten sonra oluşan tavsiye kararı da tekrarlanan başörtüsünden data toplayın veriniz yok, bilginiz yok, istatistiğiniz yok sorusu 2010'da da tekrar soruluyor. O soru, demin ki Sayın Vekilimin söylediği soru ikincide daha ağır bir biçimde soruluyor. Şimdi, tabii biraz sonra Sayın Genel Müdürüm anlatacak, iki gün önce birlikteydik bu konuyu konuşmak üzere. 2014 yılında biz resmî raporumuzu vereceğiz ama bu sorularla ilgili şu anda ara rapor veriliyor ama yalnız soru o değil. Ara rapor istenen konu yalnız o değil. İstatistiğiniz yok diye bizi eleştiriyor ve yapın diye istatistik diyor ama ikincisi de kadına yönelik şiddet. Bu iki konuda ara rapor hazırlayacaksınız ve bu iki yıllık süre içinde de sunulacak ama büyük bir rapor 2014'te sunulacak. Şimdi, bu iki konuda devlet resmî raporunu hazırlıyor. Şimdi, devlet resmî raporunu biraz sonra anlatacak ama bu iki yıllık ara raporlarda da biz gene tabii şanslıyız onlarla birlikte çalışıyoruz ama kendimiz de oturup biz gene gölge raporumuzu da hazırlayacağız yani hem ara raporlarda hem dört yıllık hesap verme süreçlerinde deyim ben, biz gölge raporlarımızı ve

ara raporlarımızı hazırlamaya devam edeceğiz. Bundan sonraki çalışma dönemimiz 2014 hedefli ama şu anda ara raporla ilgili Sayın Genel Müdürümden ben resmî raporun bir taslağını aldım. Biz kendi aramızda oturacağız önümüzdeki hafta biz de kendi gölge raporumuzla ilgili şeyimizi hazırlayacağız.

Şimdi, tabii gölge rapor deyince çok başka, çok dünya bir şey çıkmıyor. Ne çıkıyor? Özet söyleyeyim yani burada internet ortamında da gönderebiliriz bütün gölge raporlarını size. Kitap olarak getirdim ama, şu: Biz tabii devletin resmî raporlarını bildiğimiz için -demin hocam da söyledi- tabii ki devlet çok hoşuna gidiyor, iyi bir şey yaptığı zaman çok çok övünüyor, biz de övünüyoruz zaten iyi bir şey yapıldığı zaman ama onda eksik kalan bir şey varsa özellikle -biz çok CEDAW çerçevesinde çalışıyoruz- CEDAW'a aykırı gördüğümüz bütün unsurları ya da şöyle diyeyim hâlâ CEDAW'ı taahhüt etmemize rağmen CEDAW'a taraf ülke olmamıza rağmen yerine getirilmemiş taahhütlerimizde gerçekleştirmediğimiz şeyler bizim temel aldığımız gölge raporda. Evet, mesela yanlış hatırlıyorsunuz efendim, yani 2010 değişikliği girdi bizim gölge raporumuzda biz de yazdık, dedik ki 2010'da Medisten çıktı siz ölçü olarak referandumu alıyorsunuz, biz Medisten çıktığında koyduk, bizim raporumuzda var, eleştirisiyle birlikte var. Anayasa değişikliği, demin "girmede" dediniz de, girdi, gölge rapora da girdi, resmî rapora da girdi. Siz ölçü olarak muhtemelen referandum tarihini alıyorsunuz. Biz Medisten çıktığı tarihi aldık. Bizim gölge raporumuzda yer aldı. Anayasa'da yapılan ikinci değişiklik, demin sordunuz ya, girmede dediniz, girdi.

ÖZNER ÇALIK (Malatya) - Sizin sürecinizi yakinen takip eden kişilerden biri olarak Mediste biz kararı alıp referanduma gidiyoruz dediğimizde bunun referandum Anayasa değişikliğiyle ilgili kararı aldığımızda çıkacak mı çıkmayacak mı bilmiyoruz ve bilmediğimiz bir konuyla alakalı olarak yüzde 57'yle biz bu Anayasa değişikliğini yaşadık. Dolayısıyla geçmeme ihtimali olan bir konuyla ilgili CEDAW'ın bize olumlu görüş bildirmiş olması benim elimdeki raporlar da, bilgiler de dahil olmak üzere görülüyor. Dolayısıyla söylemek istediğim hadise yani bu var olan 12 Eylül 2010 tarihindeki referandum sonrası yaşanacak sonucu CEDAW bir öngörüyle...

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ - Hayır değil. Biz Medisten çıkmış şekliyle isterseniz okuyayım yani Medisten çıkmış şekliyle Nisan 2010'da Medisteydi bu zaten. Siz şey olarak referandum tarihini alıyorsunuz.

ÖZNER ÇALIK (Malatya) – 21 Temmuz 2010.

BAŞKAN – Anlaşıldı tamam.

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ – Yani onun için girdi.

Şimdi, tabii biz bunları çok övünerek yazıyoruz ama orada çok ciddi ve önemli bir eleştirimiz vardı yani bu çok olumlu ve önemli bir gelişmedir, ileri bir gelişmedir ama CEDAW çerçevesinde bir eksikliği vardır. Nedir o eksikliği? Eşitlik maddesinin altına eğer yaşlı, sakat, özürlü, malûl, gaziyi koyarsanız bu düzenleme doğru bir düzenleme değildir çünkü eşitlik başka bir şeydir, korunmaya muhtaç kesim başka bir şeydir. Devletin yani himayesini isteyen kesim başka bir şeydir. Oradaki eleştirimiz şuydu: Eşitlik maddesi ayrı düzenlenmeli, korunmaya muhtaç kesim ya da dezavantajlı gruplar dediğimiz kesim başka bir maddede düzenlenmeli çünkü referandum aşamasında gördük, çıkan bütün beyannamelerde yanlış değerlendirildiği için dezavantajlı gruplar diye yazılıyordu. Görüyoruz dezavantajlı grupları. Bir kadınlar, iki çocuklar, üç yaşlılar, malûl, gaziler diye, öyle çıktı. Şimdi halbuki CEDAW bunu çok açık koyuyor yani bu başka bir şey, bu başka bir şey. Biz orada bunun ne kadar olumlu bir gelişme olduğunu anlatırken içinde eleştirisini de getirdik. Çok önemli bir şey daha getirdik orada bizim eleştirilerimizde birisi buydu, şimdi hocam yine anlattı tabii çok ayrıntıya girmek istemiyorum, geçici özel önlemlerin biz Anayasa hükmü hâline gelmesini istemiştik. Yani bizim önemli eleştirilerimizden birisi çünkü başından beri bunun için mücadele ediyorduk aman girsin, aman girsin hani 2004'te yapılan değişiklikte de biz vardık çünkü ve orada girsin çok istedik yani hani koskoca Anayasa iki kere, üç kere oynanmaz bununla. O tarihlerde girsin talebimiz vardı. Gene girmede. Yani o maddeye ilişkin iki sivil toplum eleştirisi var. Örnek olsun diye söylüyorum diğerlerinde de yani olumlu gelişmeler söyleniyor ancak CEDAW gözlüğüyle baktığımız için bu CEDAW'a aykırı biz de karşıyız buna. Nedir o? İki, bir ayrılacak. Kadın dezavantajlı grup değil öyle göremezsiniz yani kadın işte CEDAW ayrımcılığın ortadan kaldırılmasının konusu kadın, malûl, gaziler, bir. İki, geçici özel önlemlerin her alandaki katılım için yani sosyal, siyasal, ekonomik alandaki önündeki bütün engellerin kaldırılması için alınması gereken geçici özel önlemlerin işte buraya girmesi gerekiyor, bizim önemli iki noktadaki eleştirimiz buydu. Tabii diğer alanlarda eleştirilerimiz de vardı. İşte yani bu Komisyonun kurulmasını çok istedik biz, senelerdik bunun için hep söylüyordum mücadele verdik ve eleştirilerimizden birisi... Çok sevindik Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonumuz kuruldu ancak CEDAW'a aykırı olan bir noktası var dedik. Eleştirimizin içinde bu var. Olumlu, kuruldu, çok istiyorduk, kuruldu ancak adı yanlış çünkü CEDAW diyor ki: Fırsat değil onun meselesi, fiilî ve sonuçlar değişikliği.

ALEV DEDEGİL (İstanbul) – Mutlak eşitlik, hukuken.

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ – Evet.

Şimdi tabii hukuken yani ben yani bu arada avukatım, özür dileyerek açıklamak zorunda kaldım.

Eleştirimizi böyle kurdum yani biz çünkü bütün bu gelişme aşamalarında da var olmayı çok istediğimiz için sivil toplum olarak yani olumlu ne varsa hani arkasındayız varız, desteğiz diyoruz ama tabii ki bizim gözümüz yalnız ve yalnız bu gözlük. Şimdi, orada fırsat sözüne ve fırsat içeriğine mutlaka eleştiriyoruz, hâlâ da getiriyoruz, orada da getireceğiz, devam da ettik raporumuzda çünkü onun CEDAW'ın sonuç olarak söylediği ne istediğini taraf devletten ayrımcılığı ortadan kaldırmak için sana bunları taahhüt ettirdim dediği noktaları, aykırılıkları biz gölge raporlarımızda yazıyoruz, bunlar bir iki örnek dediğim gibi ve en önemli örneklerimizden birisi daha eşitlik çerçeve yasasını yıllardır yazıyoruz biz. Yıllardır tavsiye...

BAŞKAN – Gündeme gelecek.

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ – Evet. Tavsiye kararlarında da Türkiye'ye söyleniyor zaten, yapın, yapın, yapın diye gibi, bu ve bunları hatırlatıyoruz.

Şimdi ben tabii şu çalışma biçiminden çok hoşnut bir hani CEDAW sekreteryasını yürüten bir kimlik olarak konuşuyorum. KSGM'yle daima çok iyi çalıştık. Hep iş birliği içinde olmaya çalıştık yani biz onlara söylüyoruz zaten yani açıkça şunları şunları şu konuda sizleri eleştireceğiz. Bu nereden geldi? O çalışmalara mutlaka katılıyoruz ve gerçekten yoğun da davet ediyoruz. Bütün Türkiye'den sivil toplum geliyor ama çok üzgünüm 2000'den beri görüyoruz ki bizim orada gündeme getirdiğimiz görüşlerimiz resmî raporlarda çok az yer alıyor. Aslında biraz da bizi gölge rapora iten ya da alternatif hazırlamaya iten bu. Bu kadar iyi diyaloglarımız var. Bütün çalışmalara geceli gündüzlü katılıyoruz, yazıp getiriyoruz. İşte şu başlıkta şunu istiyoruz, bu başlıkta bunu istiyoruz girmeli derken ama tabii devlet o kadar da şey değil, hoşlanmıyor. Görüşlerimizin çok az girdiğini gördük ama bunun daha da iyi olduğunu düşündük yani biz hani çekildik kenara işte bu işleri yaptık, raporlarımızı gönderdik. Zaten Komitenin gerçekten bundan çok mutlu olduğunu ve bizim yazdığımız raporların doğrultusunda tavsiye kararlarında bizim cümlelerimizin, gölge raporlarımızın cümlelerini gerçekten aynen girdiğini gördük. Burada son kitapta öyle bir karşılaştırma da yaptık. Biz ne yazmışız? Son gelen tavsiye kararında ne var? Cümle cümle benzeyenler bile var. O anlamda bu bir karşıt görüş değil. Gölge rapor bir karşıt görüş değil. Gölge rapor söylenemeyenleri resmî ağızlardan söylenemeyenleri ya da eksik bırakılanları ya da bizim kadar şu sözleşmeye keskin bakılmayan noktaları, biz çünkü dediğim gibi bunu ısrarla söylüyorum çok keskin bakıyoruz bu noktaya yani çünkü çok yol gösterici, çok önemli, çok şey bir sözleşme. Dün bir toplantı vardı hemen tabii o konuya girmek istemiyorum ama küçücük bir ipucu vermem lazım. Şimdi bu kürtaj yasası işte çok tartışılıyor. Bütün kadın örgütleri bir araya geliyorlar, konuşuluyor. Çok ilginç ve hoş. Biz tabii bu arada CEDAW'ın bütün Türkiye'ye yaygınlaşmasına da hizmet ettiğimizi düşünüyoruz. Bilen bilmeyen konuşmaya başladı. Bir sözleşme var, adı CEDAW, bize hak getiriyor, ayrımcılığı kaldırıyor. Bundan önce biz bile bilmiyorduk. Yani 95'e kadar biz bile bilmiyorduk. Bu 16'ncı maddesi var CEDAW'ın. Dün ben tabii çok şey diye dinledim orada kullanılıyor. Çocukların sayısında ve dünyaya getirilme zamanında serbesçe ve makulce karar verme konusunda aynı haklar, işte kadın haklarına sahip olunması meselesi. Diyorlar ki bu tabii sonra değerlendirilecek, hani yasa nasıl gelecek, nasıl çıkacak, ne yapılacak, bilmiyorum, CEDAW'a aykırı, böyle bir yasak getirilemez, CEDAW'a aykırı. Şimdi bunun çok olumlu ve bir kadının kendisiyle ilgili ayrımcılığın ortadan kaldırılması konusunda önemli bir uluslararası belgenin, artık bizim yasamız hâlinde 90'ıncı maddeden sonra biliyorsunuz bizim. Sahiplenmesini çok önemli bir gelişme olduğunu düşünüyorum yani dün ilk elde konuşulan buydu CEDAW'a aykırı yasak getiremezsiniz. Peki, ne olur CEDAW'a aykırı yasa getirilirse ne olur? CEDAW Komitesine başvururuz. Yani hocam çok az diyordu ya. Hiç başvuru yapılmadı bize de kızmıştır zaten. Özellikle ihtiyari protokol kabul edildikten sonra yani o komitede tartışmaları görün, değerlendirin, bilin, başvurun o çok önemli deneyim diye hocam bizi çok zorlamıştır.

ZEYNEP KARAHAN USLU (Şanlıurfa) - Hukuken bir şey sorabilir miyim? Süre düzenlemesi getirildiği takdirde bu biliyorsunuz Anayasa'nın 90'ıncı maddesi çerçevesinde uluslararası sözleşmeler iç hukukun üzerindedir maddesini Anayasa'da kabul etmiş olduğumuz için siz de bunu söylediğiniz için öğrenme ihtiyacı hissettim.

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ - Tabii o çok önemli bir değişiklikti bizim için.

ZEYNEP KARAHAN USLU (Şanlıurfa) – Bu çerçevede AİHM'e veya ne ise...

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ – CEDAW Komitesine.

ZEYNEP KARAHAN USLU (Şanlıurfa) - CEDAW Komitesi AİHM gibi kararı bağlayıcı mı?

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ - Evet.

ZEYNEP KARAHAN USLU (Şanlıurfa) - Bireysel başvuru hakkı var ve bağlayıcı karar alabilen bir yapı herhâlde.

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ - Evet, demin hocam anlattı.

ZEYNEP KARAHAN USLU (Şanlıurfa) – “Dolayısıyla uluslararası hukuk üzerinden yasal düzenlemenin iptali gibi bir durum gibi bir değişiklik yapılırsa ve başvuru olursa olabilir mi?” diye öğrenmek istedim.

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ – Şimdi şöyle ben bir başka örnek vereyim size. Bu kadının soyadıyla ilgili medeni yasa çalışmalarına da katılmışım ben tavsiye kararlarında da vardı. Hatırlayacaksınız, kadının evlendikten sonra kendi soyadını kullanmaması meselesiyle ilgili bizim İzmir’de bir avukat arkadaşımız Türkiye’deki yasal yolları bitirdikten sonra Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine gitti çünkü bizim Medeni Yasa’mızdaki hüküm şu: Evlendikten sonra kızlık soyadını ancak eş soyadıyla birlikte kullanabilir, tek başına kızlık soyadını kullanamaz. Biz Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde mahkûm olduk ve o arkadaşımız Ayten Tekeli hatta beraber gitmiştik, evli ve çocuğu olan bir kadın. Gittik ve kendi kızlık soyadına düzenlenmiş kimlik aldık çünkü Türkiye mahkûm oldu. Bunun üzerine Adalet Bakanlığı bizi davet etti ve bir tasarı hazırlandı çünkü uyma zorunluluğumuz var yani 90’ncı madde gereği artık uluslararası hukuk bizim bir iç hukukumuz. İç hukukla çatışma varsa emrediciyi o söylüyor. Nerede çatışma çıktı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin bu kararından sonra? Bizim Medeni Kanun’umuz diyor ki: Kızlık soyadını ancak kocanın soyadıyla birlikte kullanırsın ya da sadece kocanın soyadını kullanırsın. Hâlbuki orası bize dedi ki: “Hayır karışamazsınız. Bu bir seçme hakkıdır, ister kızlık soyadını kullanı, ister kocanızinkini kullanır, isterse birlikte kullanır siz buna karışamazsınız” Adalet Bakanlığı bizi çağırdı işte çok güzel hakikaten iki maddelik bir tasarı hazırladık, ben sivil toplum temsilcisi olarak. Medeni Yasa’daki sözünü ettiğim maddenin ve altındaki düzenlemenin değişmesiyle ilgili yasa hazırlandı, Başbakanlığa gönderildi ve 2005 raporunda ya da tam hatırlamıyorum ama 2010’daki raporda bu devletin resmî raporunda söz edildi, biz bunu yasalaştıracağız diye ama hâlâ çıkmadı. Şimdi, hâlâ çıkmadığı için biz böyle bir dava söz konusu olduğunda mahkemelere gitti birçok arkadaşımız, devlet çıkartmadığı için. Mahkemelere gitti ve teker teker bireysel başvurularla “kızlık soyadını kullanabilir, kimlik alabilir.” diye davalar açtık fakat son gelinen noktada korkunç bir şey yaşadık. Bir hâkim arkadaşımız bu mesele artık böyle bireysel tek tek gitmesin diye Anayasa Mahkememize başvurdu. Daha doğrusu 2 hâkim arkadaşımız Anayasa Mahkemesine başvurdu. Şimdi normalinde yani Anayasa’nın 90’ncı maddesi bütün kurumları bağlar, ne Anayasa Mahkemesi, hiç kimse onun üzerinde değildir ama Avrupa İnsan Hakları Mahkemesindeki bu mahkûmiyetimize rağmen, mahkemelerden çıkan bu kararlara rağmen Anayasa Mahkememiz ne yazık ki Anayasa’nın 90’ncı maddesine aykırı olarak 2 hâkimin bu başvurusunu reddetti. Ne gerekçeyle reddetti biliyor musunuz? “Ailenin huzuru bozulur.” dedi. “Kadın böyle bir konuda ısrarcı olursa ailenin huzurunu gözetmek adına reddediyorum.” dedi. Şimdi ortada bir garabet var, hukukçu olarak konuşuyorum. Bir, mahkûmsunuz, 90’ncı madde sizi bağlıyor. İki, Anayasa Mahkememiz 90’ncü madde onu da bağlamasına rağmen çıkartmıyor, reddediyor.

Üç: Biz resmî raporumuzda işte CEDAW Komitesine demişiz ki: “Bizim bu konuda canımız yandı, yasayı da hazırladık, çıkartıyoruz.” Her rapor, verdiğiniz söz bir taahhüt, taraf devlet olarak taahhüt. Çünkü zaten imzayı attığınızda “Ben bunun gereklerini yapacağım...” Bunun gereklerinin anlamı şu: “Ben bunu iç hukuk kuralı hâline getireceğim ve hatta iç hukukta bu sözleşmeye aykırı hüküm varsa onu değiştireceğim ve düzenleyeceğim.” Taahhüt bu zaten.

Şimdi ikinci İstanbul Sözleşmesi’ne -belki kısa bir, küçük bir örnek vereceğim- biz onun çalışmalarına da katıldık. Yani ben en azından bütün yazım sürecinde filan da var olmaya çalıştım. O yasa iyi bir yasa ve çok iyi ilerlemeler getirdi. Mesela bizim birinci şeyimiz şu: Bir yasa yapılırken bu sözleşmeleri göz önüne alalım. Varsa aykırılık... Yazboz tahtası değildir bunlar. Basit bir örnek vereceğim, İstanbul Sözleşmesi bu aile, şiddet, işte kavga gürültü meselelerinde uzlaşma yasağı getirdi. “Asla uzlaştıramazsınız.” diyor. Şimdi biz kendi şiddet yasamızla ilgili neyi eleştiriyoruz? Sözleşme’de vardı, bu yasağın kanun metnine girmesi gerekiyordu. Şimdi biz istediğimiz için değil, Sözleşme emrediyor zaten. Çünkü biz hâlâ karakollarda ya da işte koskoca Anayasa Mahkemesinde “Ailenin huzuru bozulmasın, gelin arkadaşlar, barıştıralım.”la karşı karşıyayız. O yasaya uzlaştırma yasağı Sözleşme’nin emrettiği biçimde girseydi biz savunucular, kadın hakları ya da şiddet, neyse, aklınıza ne geliyorsa, biz çok daha güçlü olacaktık. “Efendim, zaten Sözleşme’de var.” Öyle değil, öyle değil, Sözleşme’yi kimse bilmiyor. Ben bakın iddia ediyorum, CEDAW’ı bile, bu kadar çok demir çarık, demir asa geçtik de...

BAŞKAN – Bizde bile aykırı uygulama olabilir.

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ - Evet.

Yani bu kadar çok geçtik de CEDAW lafını söyletebilmeye, “Vay, benim hakkım varmış.” dedirtmeye başladık.

ALEV DEDEGİL (İstanbul) – Şimdi, Sayın Başkan zaten bununla ilgili bir komisyon üzerinde çalıştı. Uluslararası sözleşmeleri sürekli izleyen bir komisyon oluşturuyor.

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ – Evet. Özellikle bu Komisyonla ilgili... Bizim - bunu komisyon olarak kullanayım- devlet için yazdığımız çok önemli eleştirilerden birisi de şudur: Sivil toplum örgütleriyle ilişkisi zayıf. KSGM'yi ayırık tutarız, onlarla her zaman birlikte çalışıyoruz ama devleti hep bu konuda eleştiririz. Bunu neden söylüyorum? Yani bu tip çalışmalarda, bu tip uğraşlarda, ne neredeyse, biz bilgimizle, becerimizle bütün Türkiye'yi tanıyor olmanın avantajıyla – kadın örgütlenmesi anlamında söylüyorum- kimler gelebilir, kimler davet edilebilir, kimler bize yardımcı olabileceklerin bu anlamda size bütün şeyini aktarabiliriz; destek olabiliriz, yardımcı olabiliriz, bilgilerimizle, belki deneyimlerimizle katkıda bulunabiliriz. Bu ilişkinin özellikle bu Komisyonla... Yani bu Komisyon bizim gözümüz gibi. Yarın kürtaj yasası muhtemelen bu Komisyonla gelecek, gelmeli. Anlatırdım mi? Yani biz bu Komisyonla çok önem veriyoruz. Gölge rapor süreçlerinde, dediğim gibi, sevinçlerimizi hep belli ettik. Hâlâ ısrarlıyız. Nitekim bu seferki tavsiye kararlarında var, Komisyonun adının gerçek anlamı ihtiva etmediğine dair gene eleştiri var. Dolayısıyla, işlevi...

ALEV DEDEGİL (İstanbul) – Ama işlevi tam sizin istediğiniz gibi.

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ – Ama işte işlev olarak da –belki son cümleyi kurmam gerekiyor- biz şunu istedik: Bu Komisyon Meclise gelen yasaların tamamını gözden geçirebilsin ve müdahale edebilsin. “Bu tasarımı böyle gönderemezsiniz” e müdahil olabilsin istedik. Şimdilik o gücünüz yok. Ancak, gönderildiği zaman belki. Ama önergelerle de yapılabilme...

BAŞKAN – Mevcut yasaları tarama var Hocam.

ALEV DEDEGİL (İstanbul) – Biz diğer komisyonlara da gidip şey yapabiliyoruz. Yani konu tartışılırken ben Adalet Komisyonuna giderim ve kadın bakış açısıyla orada bir milletvekili olarak müdahil olurum, önerge veririm. Bunu Genel Kurulda hep birlikte yapabiliriz.

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ – Savunuculuk, evet. Doğru söylüyorsunuz.

ALEV DEDEGİL (İstanbul) – Ama tabii bu Komisyonun güçlendirilmesini hepimiz çok istiyoruz. Yani çok güzel bir yapılanma üstünde Sayın Başkan çalışıyor.

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ – Evet, biz emre amadeyiz. Ben bütün desteği bütün Türkiye'deki bu STK'nın, yani bizim şeyin çatısı altında olan en azından, işte hani 130-140-150 kuruluş diye söylüyorum, CEDAW sivil toplum yürütme kurulunu temsilen taahhüt edebilirim. Biz bu raporlarımıza devam edeceğiz, bu gezmelerimize, bu çalışmalarımıza devam edeceğiz. Resmî rapora katkıda bulunmaya daima devam edeceğiz. Gölge raporlarımızı da, işte dediğim gibi, şimdi ara raporu hazırlıyoruz, 2014 için de çalışmalarımıza başlayacağız.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Ağızınıza sağlık, çok teşekkür ederiz.

Hocam, bu Medeni Kanun'daki durumla ilgili olarak, eğer aile kadının soyadını kullanmasına karar verirse, o kadının soyadı aile soyadı olabiliyor evlendikleri zaman.

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ – Hayır, yasada böyle bir hüküm yok.

ALEV DEDEGİL (İstanbul) – Tansu Çiller nasıl kullandı?

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ – Özer Bey dava açtı, “Ben bu soyadı almak istiyorum.” dedi. Orada aile ilişkisi olarak şey değil, yasada böyle bir hüküm yok.

BAŞKAN – Yani eşler karar verse, “Biz kadının soyadını almak istiyoruz.” dediğinde o soyadı...

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ – Hayır, karar veren eş gidecek dava açacak, tıpkı Özer Çiller'in yaptığı gibi, “Ben bu soyadı almak istiyorum.” diyecek.

ZEYNEP KARAHAN USLU (Şanlıurfa) – Ama eşinin soyadını değil, ilk soyadını...

BAŞKAN – Tabii, yani aile soyadı olarak...

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ – Hayır...

BAŞKAN – Ama bu hak, kadın-erkek olarak da düşünmeyin. Ailenin kendine bir soyadı biçmesi için bir karar verip ortak bir soyadı almasında bir serbestinin...

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ – Onun hukuki adı gidip soyadınızı değiştirmektedir. Aile adı diye bir kavram bizde o anlamda... Birlikte karar veririz, ben evlendim kocamla, birlikte karar verdik gittik soyadımızı “Uğurman” yaptık, böyle bir yok. Onun tam olarak karşılığı, biz kocamla karar verdik, atıyorum, üçüncü bir soyadı belki, işte gittik bilmem neyi aldık. Ne yaptık? İkimiz de resmî olarak başvurduk. Aile olarak başvuramayız. Ama ben de başvurdum, kocam da başvurdu, aynı soyadını aldık, zaten de evliyiz. Şeyde de düzeltmeleri yaptık. O soyadı değişikliğidir. Medeni Kanunu’ muzda o anlamda hiçbir şekilde hak yok. Tek hak var.

BAŞKAN – Baba kütüğünden koca kütüğüne...

SEMA KENDİRCİ – Evet. “Aile adı oradan yürür.” diyor zaten. Biz o tasarıda...

ALEV DEDEGİL (İstanbul) – Adalet Bakanımızla bunu istişare edip...

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ – Lütfen... Eski tasarı çok iyi. Onu bir hatırlatırsanız. Tasarı bende de var o hâliyle. Biz o “aile adı” lafını da değiştirmiştik biliyor musunuz. Bütün kamu katıldı çünkü. Yani ben sivil toplum temsilcisiyim ama bütün kamu katıldı, hocalar, akademisyenler katıldı, iki ya da üç madde değişikliği... O “aile adı” sözcüğünün zaten yanlış bir sözcük olduğunu... Orayı çok iyi değiştirmiştik. O eski tasarımı lütfen bulun. Sayın Cemil Çiçek’in başkanlığında yapılmıştı, onun Adalet Bakanlığı dönemiydi.

BAŞKAN – Evet, 2011’in Ekimi filandı bu ikinci söylediğiniz mahkeme kararının çıktığı durum değil mi?

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ – Evet.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyoruz.

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ – Ben teşekkür ediyorum dinlediğiniz için, sabrınız için.

BAŞKAN – Sağ olun, çok aydınlandık.

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ – Bu konuda bir şey varsa devam edebiliriz.

BAŞKAN – Sayın Genel Müdürüm, hoş geldiniz.

Şimdi sözü size veriyorum.

KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRÜ ÖZLEM BOZKURT GEVREK – Teşekkür ederim efendim.

Öncelikle saygılar sunuyorum kurumum, Bakanlığım ve şahsım adına.

Bir sunum hazırlamıştım.

Daha önce bahsedildiği üzere, 2010 yılında yapılan Komitenin raporuna istinaden bizim bu yıl içerisinde bir ara rapor hazırlanması gerekiyor. Benim sunumum da genel olarak onun üzerine. Biz bir taslak hazırladık. Tabii ben “*boys of government*” olarak konuşuyorum burada. Bakanlığımız bünyesinde yapılan bir çalışmadır bu. Bunu sivil toplum yürütme kuruluyla genel olarak söyle bir paylaştık. Şimdi kendileri kendi aralarında bir çalışma yapacaklar önümüzdeki hafta içerisinde ve dönüşlerinde bizimle paylaşacaklar. Müsaadenizle ben başlamak istiyorum.

Öncelikle biz Türkiye olarak 1986 yılında CEDAW’a ve 2003 yılında da CEDAW’ın İhtiyari Protokolü’ne taraf olduk. Türkiye’nin Sözleşme’nin esas maddelerine ilişkin herhangi bir çekince veya beyanı bulunmuyor. Onu özellikle ifade etmek istiyorum. Yalnızca 29’uncu maddesine yönelik olarak bir beyan varlığını hâlâ sürdürmektedir.

CEDAW’ın 18’inci maddesi uyarınca taraf devletler her dört yılda bir dönemsel ülke raporlarını CEDAW Komitesine sunmakla yükümlüdürler. Bu yükümlülük ülkemizde Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirilmektedir. Son olarak Türkiye’nin 6. Dönemsel Ülke Raporu 21 Temmuz 2010 tarihinde Sayın Bakanımızın başkanlığında CEDAW Komitesi önünde savunulmuştur. Bu 6. Dönemsel Ülke Raporu’nu değerlendiren CEDAW Komitesi Türkiye’ye yönelik nihai raporlarını da açıklamıştır. O rapor genel olarak 17’nci ve 23’üncü maddeler... Biraz sonra açıklayacağım. Türkiye’nin iki yıl içerisinde buna yazılı olarak bir ara rapor sunması talep edilmiştir. Şimdi bugün genel olarak bu hazırladığımız ara raporla ilgili olarak ben size bilgi vermek istiyorum.

17’nci madde. Ben buna genel olarak “baş örtüsüyle ilgili olarak değerlendirdiğimiz madde” demek istiyorum. Burada diyor ki Komite: Daha önceki 2005 yılı sonuç gözlemlerini yenilediğini ve eğitim, istihdam, sağlık, siyasi hayat ve kamu hayatı alanında baş örtüsü takılmasına ilişkin yasağın etkilerinin değerlendirilmesi amacıyla bizden çalışmalar yapmamızı ve bir sonraki periyot raporunda çalışmamızın sonuçlarını ve yasağın ayrımcı sonuçlarını ortadan kaldırmak için aldığımız önlemleri raporda belirtmemizi istiyor. Ama tabii asıl rapor 2014’te verilecek. Bununla ilgili olarak ne yaptığımızı soruyor bize. Biz de bununla ilgili yapılanları kısaca... 23’üncü maddeye sonra döneceğim.

2012 yılı Temmuz ayında biz bunu CEDAW Komitesine vereceğiz. Biz de Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü olarak bir süreden beri, yaklaşık üç dört aydan beri bununla ilgili olarak yapıyoruz çalışmayı. Bununla ilgili olarak üzerinde durduğumuz hususları şöyle bir özetle size ifade etmek istiyorum ben.

Baş örtüsüyle ilgili olarak 17'nci madde kapsamında birtakım alt başlıklar belirledik biz. Eğitimle ilgili olarak ilk, orta ve yükseköğretimde ve istihdam alanında baş örtüsü konusundaki durum tespiti yaparak başlamak istiyorum ben.

Şimdi, tabii, bizim devlet olarak en önemli problemimiz, baş örtüsüyle ilgili olarak yasal bir kısıtlamanın olmaması. Herhangi bir yasal engelimiz yok bizim Türkiye'de. Bu daha çok yönetmeliklerle ve kılık kıyafetle ilgili olarak düzenlenmiş bir konu. Türkiye'de eğitim, istihdam, siyasi hayat ve kamu hayatı alanında baş örtüsü takılmasının yasak olduğuna ilişkin bir yasal dayanak yok. Bu daha çok kurumların kendi iç düzenlemesiyle ve uygulamadan kaynaklanan nedenlerle ilişkilendirilerek birtakım yasaklamalara yönlendirilmektedir. Bu nedenle, baş örtüsü takılmasına ilişkin uygulamadan kaynaklanan ve fiilen gerçekleşen yasağın etkilerinin hakikaten tespitinde çok büyük güçlükler yaşanmaktadır. Çünkü ben mülki idare amiriydim, özellikle belli dönemlerde biz disiplin suçu olarak ilişik kestik insanlarla. Kurum huzurunu bozmaktan, disiplinsizlikten genelde insanlar hakkında işlemler yapıldı. Dolayısıyla, şimdi biz geriye dönük işlem yapmak için döndüğümüzde kurumlara, bunun tespit edilmesi çok da mümkün gözüküyor. Birazdan buna döneceğim. Ama biz buradaki ifademizi şu şekilde topladık: "Bu nedenle, baş örtüsü takılmasına ilişkin uygulamadan kaynaklanan ve fiilen gerçekleşen yasağın etkilerinin tespit edilmesinde kullanılacak bir kayıt tutma sistemi bulunmamaktadır Türkiye'de." Bizim elimizde böyle bir sistematik yok. Hep disiplin suçu olarak geçiyor ve disiplin suçu içerisinde de baş örtüsü takma olarak bir suç yok. "Ve resmî veri niteliğinde bilgilerin toplanması güçlüğüyle karşılaşılmaktadır." dedik ve ilk defa resmî raporumuza biz bunu yazdık. Daha önce hiçbir resmî raporda böyle bir şey yok.

Şimdi istatistikî verilerin toplanmasıyla ilgili olarak artık gerçekçi davranalım dedik. Konuya ilişkin resmî bir istatistik bulunmamasıyla beraber konunun bir toplumsal sorun olduğundan hareketle çeşitli sivil toplum kuruluşları tarafından şu ana kadar yürütülmüş olan birtakım araştırmalar var, önce onlardan başladık biz. Bunlardan birisi Dilek Cindoğlu'nun TESEV Yayınlarından yayınlanan baş örtüsü yasağı ve ayrımcılıkla ilgili. Uzman meslek sahibi başörtülü kadınlarla ilgili 2010'da yapmış olduğu bir araştırma var. Biz ondan başladık, ona atıf yaptık. Elinizdeki raporumuza bakacak olursanız, 2'nci sayfada ona referans göstererek Dilek Cindoğlu'nun araştırmasından bahsettik. Daha sonra bu konuda Fatma Benli'nin yapmış olduğu bir araştırma var; "İstatistikî verilerle Türkiye'de kadınların genel konumu ve baş örtüsü yasağının cinsiyet endeksine etkileri" başlıklı bir makale var, ondan bahsettik. Sonra, Hazar Eğitim, Kültür ve Araştırma Derneğinin bu konuyla ilgili bir araştırması var, ondan bahsettik. Daha sonra da yine aynı şekilde, dedik ki: Bu araştırmanın sonuçlarının olayı tüm boyutları açıklamakta yetersiz olması nedeniyle biz 61'inci Dönem Hükümeti olarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı olarak şöyle bir yöntem belirledik Sayın Bakanımızın başkanlığında ve talimatlarıyla: Tüm bakanlıklara yazı yazdık. 28 Şubat öncesi dönem, 28 Şubat dönemi ve mevcut dönem, ondan sonraki dönemde disiplin suçu işleyerek normal şartlar dışında kurumlara ilişik kesilen kadın sayılarını sorduk tüm bakanlıklara. "Normal şartlarda ayrılması gerekmeyen, yani emekli olmayan ama istisnai olarak ayrılan kadın sayısı nedir?" diye. Bununla ilgili olarak bize yaklaşık bir iki ay önce dönüş oldu. Bir veri havuzu topladık ve bu veri havuzunu TÜİK'e gönderdik. Şimdi TÜİK 2014 yılındaki ana raporumuza kadar bu kadınlarla bire bir, yüz yüze görüşmeler yaparak ayrılma sebeplerini soracak. Biz bu bilgi havuzunda nüfus cüzdanlarındaki TC kimlik numaralarını da verdik. Onlarla ulaşacak ve bunların ayrılma sebeplerinin herhangi bir zorlamadan mı kaynaklandığını, baş örtüsünden mi kaynaklandığını yoksa başka birtakım ailevi sebeplerden mi ya da olabilir, kendi istekleriyle ayrılmış olabilirler, ona göre bir çalışma yapacaklar ve biz bunu 2014 yılında Komiteyle paylaşmaya gideceğiz. Ve ilk defa yapılacak bir çalışma bu.

NURCAN DALBUDAK (Denizli) – Üniversite öğrencilerini de dâhil edecek misiniz?

KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRÜ ÖZLEM BOZKURT GEVREK – Üniversiteler de dâhil buna. Tüm kurumlar. Yani kamu kurum ve kuruluşları ve üniversiteler. Üniversite öğrencileri ve üniversitedeki öğretim görevlileri de dâhil. Eğer bu başarılı olursa, zannediyorum ciddi bir çalışma olacak diye düşünüyoruz. Ama başka bir yöntem bulamadık, ancak bunu yapabileceğimizi düşündük. İşte bu çalışmanın sonucunda örnekleme gideceğiz. Bundan biraz bahsettik. Türkiye İstatistik Kurumuyla birlikte çalışacağız ve Dönemsel Ülke Raporu'na paylaşmayı düşünüyoruz.

Bunun dışında TEPAV'la birlikte bir çalışma yürütüyoruz şu anda. TEPAV'la yapılacak olan çalışmada da şöyle bir şeyi var baş örtüsü takmanın. Baş örtüsü takan kadınlarla yapılan bir çalışmada TEPAV bize dedi ki: "Bir de alternatif maliyeti var." Yani kendisini inatçı olarak tanımlayan bazı iş yerleri bile baş örtüsü takan kadınları genelde ikinci planda çalıştırma ya da daha az ücret ödeme gibi bir eğilim içerisinde. Bazen baş örtüsü takan kızlar "Ben nasılsa işe giremem." deyip bazı sektörlerde çalışmayı

düşünmüyorlar bile. Yani baş örtüsü takmanın bir alternatif maliyeti var gibi noktasından hareketle bir araştırma başlatılmı diye bize teklifle geldiler. Biz de Bakanlık olarak şimdi o araştırmayı destekliyoruz, içindeyiz. Onu da 2014 yılındaki ana rapora yetiştirmeyi planlıyoruz. Bu da daha çok özel sektörde başörtülü olmanın maliyetini de, getirilerini de paylaşmayı ya da işte onun sonuçlarına ulaşmayı amaçlayan bir araştırma olacak. O da 2014 yılı raporuna eğer yetiştirilebilirse bizim için bir başarı olur diye düşünüyorum. Ama tabii bu saha çalışması çok zor olan bir saha, hakikaten çok zor bir saha, bilimsel olarak ölçülebilir bir saha değil.

Eğitim alanına gelince. Genel olarak ilköğretim kurumlarıyla ilgili mevcut durumu tespit ettik önce. Türkiye’de ilköğretim ve ortaöğretimde okul sınırları içerisinde kız öğrencilerin başlarının açık olması zorunludur, bu bir yasal mevzuat. İşte okullarda başın açık olmasına ilişkin hüküm kız çocuklarının bir bölümünün erken yaşlarda okuldan ayrıldıkları iddiasına neden olsa da, netice itibarıyla, istatistiklere baktığımızda kız çocuklarında yüzde 98’e yaklaşan bir okullaşma oranıyla karşı karşıya kalıyoruz ve biz de bunu böyle büyük bir gururla yazdık buraya. Makas kapandığı, kız ve erkek çocukları arasındaki oran kapandığı için bunu da özellikle ifade ederek kapattık.

Yükseköğrenim kurumlarıyla ilgili olarak ise. Yükseköğrenim kurumlarıyla ilgili olarak son dönemlerde birtakım değişiklikler oldu, o değişikliklere işaret ettik. Örneğin işte CEDAW Komitesi’nde 2010 yılında düzenlenen Türkiye’ye ilişkin oturumun sonrasında Türkiye’de yükseköğrenim kurumlarında başörtülü öğrencilere karşı olan uygulama değişmiştir, onlardan bahsettik. YÖK’ün, yazdığı 2010 tarihli yazıda yükseköğrenim görevlilerinin artık öğrencilerin kılık kıyafetlerine karışmama konusunda uyarıları vardı. Bundan bahsettik, bir. İkincisi: ÖSYM’nin yazmış olduğu sınavlara girişle ilgili, fotoğraflarla ilgili düzenlemeden bahsettik. Bu koşulun kaldırılmasına yönelik düzenlemeyi yazdık. Daha sonra 2012’de Yükseköğrenim Kanunu’nun 17’nci maddesinde “Yürürlükteki kanunlara aykırı olmamak kaydıyla kılık ve kıyafet serbesttir.” hükmü yer aldı ve biz de bundan bahsettik, atıf yaparak yükseköğrenim kurumlarında başın açık olma şartının kaldırılmasının kadınların öğrenim hayatlarında olumlu sonuçlara yol açmasının tarafımızdan bekleneceğiyle bitirdik. Tabii biz böyle olumlu yazılar yazdık ama...

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ – Biz ona ekleyeceğiz.

ALEV DEDEGİL (İstanbul) – Ama böyle çalışmak güzel bir şey, yani verimli olan bu.

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ – Yani son on yılın gerçekten en verimli çalışması.

ALEV DEDEGİL (İstanbul) – Ben şu dönemin, yani konjonktürel büyük bir şans olarak büyük bir şans olduğuna inanıyorum. Bir defa bu Komisyon var. İkincisi, sivil toplum artık çok güçlü ve çok tecrübeli Türkiye’de. Ve kadın hareketinden gelen, kadın odaklı bir bakanlık. Yani Fatma Hanım da çok büyük bir şans.

ALEV DEDEGİL (İstanbul) – Onun gönlüne kalsa daha çok şey yapacağız.

KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRÜ ÖZLEM BOZKURT GEVREK – Şimdi istihdamla ilgili olarak biz zaten kadın istihdamındaki mevcut durumumuzu yazdık. Kadın istihdamı alanındaki istatistikler kadının iş gücüne katılımında erkeklerin gerisinde kaldıklarını zaten gösteriyor. Çok parlak durumda değiliz. Kadın yoksulluğunun da daha fazla olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Yani biz size yazacak bir şey bırakmadık aslında.

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ – Daha incelemedik, yeni aldık raporu.

KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRÜ ÖZLEM BOZKURT GEVREK – Türkiye’de istihdam alanında baş örtüsü takılmasına ilişkin mevcut durumun kadınların ekonomik yaşama katılımında karşılaşılan bu düşük oranların nedenlerinden birini oluşturduğu yönünde de görüşler bulunmaktadır, öyle görüşler de vardır. Ancak, sınırlı birkaç araştırma dışında konuya ilişkin istatistik veri de bulunmamaktadır diye görüşümüzü belirttik.

Türkiye’de kamu görevlilerine ilişkin kılık kıyafet hükümleri 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’yla düzenlenmiştir. Bunu aynı şekilde “Bu maddede uyarı cezasını gerektiren fiil ve hareketler arasında kılık ve kıyafet hükümlerine aykırı davranmak ifadesi de yer almaktadır.” diye ifade ettik.

Özel sektör konusunda, herhangi bir yasal dayanağı olmamakla birlikte -yani özel sektörde kılık kıyafetle ilgili bir düzenleme bulunmamakta, mümkün de değil- Türkiye’de bir kadının başörtülü olarak çalışabileceği alanların sınırlı olduğu görüşünde olan sivil toplum kuruluşları da vardır.” diye görüşümüzü belirttik. “Yapılan araştırmalar Türkiye’deki durumu bütünüyle yansıtmak konusunda birtakım sınırlılıklara sahiptir. Bu nedenle TÜİK ve TEPAV tarafından yapılacak araştırmaların sonucunda resmî verilere ulaşılmasının mümkün olacağı değerlendirilmektedir.” diyerek tamamladık.

Şimdi, 23’üncü madde kadına yönelik şiddetle ilgili olan maddeydi. Bu bizim oldukça elimizin güçlü olduğu bir maddeydi, yaklaşık yirmi sayfalık bir rapor yazdık onunla ilgili olarak. Komite bunu belli başlıklar altında sıralamış. Biz de o başlıklara riayet ettik.

“Mevzuatın güçlendirilmesi, uygulayıcılara yönelik eğitim çalışmaları, kamu farkındalığını yaratma, şiddet mağdurlarına yönelik danışmanlık ve diğer destek hizmetleri, STK ve diğer taraflarla iş birliğinin sürdürülmesi” diyerek beş madde hâlinde toparlamış. Mevzuatın güçlendirilmesi çalışmaları: Biz sadece 2010 yılından bu yana olanları yazdık. Çünkü rapor o tarihten bugüne olduğu için. Anayasa’da yapılan değişiklik, İstanbul Sözleşmesi, 6284 sayılı Yasa’ımız ve konukevleriyle ilgili olarak yönetmelik çalışmalarımızdan bahsettik biz kısaca. Anayasa’da yapılan değişikliği, 2004 yılında eklenen bölümü yazdık. “Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.” dedik kadın ve erkeklerle ilgili olarak.

Hızlandırmaya çalışıyorum.

İstanbul Sözleşmesi’nden bahsettik. Türkiye’nin ilk onaylayan ve imzalayan ülke olmasının altını özellikle çizdik. Bizim yasamızdan bahsettik burada. Yapılan çalışmalardan bahsettik. Ne kadar katılımcı ve sivil toplumla ne kadar birlikte çalışarak yaptığımızdan bahsettik burada. Kanunun amacından kısaca bahsettik ve İstanbul Sözleşmesi’nin getirmiş olduğu hükümlerle paralel olarak hazırlandığından bahsettik. Genel olarak çerçevesinden bahsettik uzun uzun burada. Ve Türk hukuk sistemine getirmiş olduğu yeniliklerden bahsettik. Hakikaten çok fazla yenilik var burada. Onlardan özel olarak bahsettik. Burada detaylı olarak yazdık biz buraya efendim. Sonra, bir merkez kurulması, hani özel olarak tek kapı sisteminin kurulması, bizim şiddet önleme ve izleme merkezlerinin iki yıl içerisinde 14 merkez ve daha sonra 81 il merkezinde kurulmasıyla ilgili. Bunların görevlerini, özel olarak onları teker teker sıraladık. Mevzuatın güçlendirilmesine yönelik olarak şu anda elimizde hazır olarak oluşmuş kadın konukevleriyle ilgili yönetmeliğimiz var, ona yönelik olarak yapmış olduğumuz çalışmalardan bahsettik. En son işte iki gün önce birlikteydik sivil toplumla. Bir alt komisyon kurarak çalışma kararı alındı, ona devam edeceğiz inşallah. Sonra, uygulayıcılara yönelik olarak 2010 yılından bugüne yapmış olduğumuz çalışmaları İçişleri, Sağlık, Adalet, Diyanet İşleri tarafından yapılan çalışmaları... Ve işte en son yaklaşık bir aydan beri yürütüyoruz, yasayla ilgili olarak... Dün ben Adana’daydım, yasayı tanıtmaya çalışıyoruz mümkün olduğu kadar uygulayıcılara ve standart sağlamaya çalışıyoruz. Müthiş de böyle bir kafa karışıklığı var. Çünkü çok fazla yenilikler var.

BAŞKAN – İçişleri Bakanlığı da bu konuda bir çalışma yürütüyor, bir denetim yapıyor aslında illere, valiliklere. Kanunun getirdiği yükümlülükler ve bununla ilgili denetim yapıyor. Biz arazide gördük.

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ – Valilik ve kaymakamlıklara yönelik.

BAŞKAN – Evet. İçişleri Bakanlığının da bu kanunla ilgili teftiş kurulları var. Onlar da gidiyor. Yani alanda iki tane çalışma var şu anda kanunla ilgili.

KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRÜ ÖZLEM BOZKURT GEVREK – Adalet Bakanlığı da eğitim başlattı çok şükür.

BAŞKAN – Adalet Bakanlığınıninkine denk gelmedim ama hem Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı hem İçişleri Bakanlığının iki çalışmasını özellikle sahada gördük bölge toplantıları vasıtasıyla. O hakikaten bayağı titiz ve bu konuda hissiyatlı davranıyorlar, gerçekten önemini idrak etmişler ve alınması gereken tedbirleri alan bölgeler var tespit ettiğimiz ama daha gidecek çok yol var.

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ – Yani yasanın uygulanmasıyla ilgili halkı bilgilendirmek gerekiyor zaten. Sayın Genel Müdürüm siz de onları yapıyorsunuz herhâlde.

KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRÜ ÖZLEM BOZKURT GEVREK – Tabii.

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ – O bizim için çok önemli. Hani uzun vadeli eğitimler, tamam yapılabilir ama nasıl uygulanacak, ne olacak, bu yeni gelişmelerle bilgilendirmeye çok ihtiyacımız var, acil. Çünkü polis, kolluk kuvvetleri, mülki amirler artı adalet mekanizması çok farklı şeyler geldi.

KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRÜ ÖZLEM BOZKURT GEVREK – Yani biz yaptığımız için söylemiyorum ama 20 Martta yasa yürürlüğe girdi, biz 24 Nisanda başladık.

BAŞKAN – Hızlı başladınız.

KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRÜ ÖZLEM BOZKURT GEVREK – Ve 15 Haziranda bitireceğiz.

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ – Ama işte bütün kamunun buna sahip çıkması lazım. Bu Bakanlığın canı çıkıyor, tamam ama...

BAŞKAN – Şimdi onlar bunu yaparken biz de bölge toplantılarında üstüne basıyoruz. Dolayısıyla, verimli bir şey oluyor. Ama tabii seksen bir ili mi yapıyorsunuz, bölgesel mi?

KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRÜ ÖZLEM BOZKURT GEVREK – 81 ili. 16 bölgede toplayarak.

BAŞKAN – Alanda bununla ilgili hummalı bir çalışma var. Özellikle valilerin bu konudaki hissiyatları, gittiğimizde bölge toplantılarına.. Biz de kalkınma bölgeleri şeklinde yapıyoruz bu toplantıları. Bu konudaki hazırlıkları, sorgulamaları, yaptıkları altyapıyı illerin bölge toplantılarındaki sunumlarında da görüyoruz. Bu çalışmaları eğitimleri almış olan iller söylüyorlar, İçişleri Bakanlığından işte hazırlığımız var, şunları şunları yapacağız diye hep anlatıyorlar. Dolayısıyla, biz de üstüne biz, evet, bu konu çok önemlidir, bununla ilgili bilgilendirme ve hemen hayata geçmesiyle ilgili acil durum olduğunu... Bir de onlara imzalar da atıyoruz. Gerçekten verimli oluyor. Yani bölge toplantılarının böyle bir faydası var.

Tabii sivil toplum kuruluşlarının da bu konuda bilgilendirilmesi...

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ – Biz anlatmaya başladık zaten. Ne getirdi, ne eksikti, ne fazlaydı, şimdi ne diye konferanslara ve bilgilendirme toplantılarına başladık. Yani en azından en yaygın, en büyük kuruluş benimki olduğu için, ben şimdi kendi buldukları bölgelerde şubelerimin ev sahipliğinde bütün o bölgenin ya da ilin -deminki program gibi- çevreyi de toplayıp... Çünkü yasa ne kadar mükemmel çıkarsa çıksın, eğer hak sahibi kullanmayı mı, hayır, uygulamadan önce... Hak sahibi bilmiyor ki, bana ne getirdin? Şimdi ben nereye gideceğim, hangi kapıyı çalacağım, kim beni koruyacak? Yani onun bilmesi ve bilgilendirilmesi ve gidebileceği kapıların öğretilmesi. Yani korkmaması gerektiğini... Bak, bundan önce ne vardı ama şimdi daha farklı güvencelerin geldiğini kadının kullanması anlamında ne kadar büyük önemi olduğunu bir bilerseniz... Çıkıyor, korkuyor, bilmiyor, hangi kapıya gideyim?

Tabii orada sivil toplumun şu rolü çok önemli: “Hiçbir kapıya gidemiyorsan bize gel.” Biz bu taahhüdü veriyoruz şimdi, kadın örgütleri bu taahhüdü veriyor. “Tamam, korktun, gidemedin, kocan yasakladı, ya komşuya geçer gibi kalk birimize gel.” gibi. Bunları anlatmaya çalışıyoruz. Çünkü en mükemmel yasalar bile bilinmediği sürece bir anlamı yok. Hakkın kullanılması çok önemli. Ona biz başladık. Daha da yaygınlaşacak tabii.

NURDAN ŞANLI (Ankara) – Bizim bu teşkilatlarımızda olsun, seçim çalışmalarında olsun, sürekli arazi çalışmalarımız var. İnsanlarla birlikteyiz biliyorsunuz. Doğal olarak da biz kadın milletvekilleri ya da kadın olarak teşkilatlarda çalışan arkadaşlarımız daha çok tabii ki kadınlarla temas hâlindeyiz. Herkesle birlikte olmakla beraber daha çok kadınlarla birlikteyiz. Sizin dediğiniz şeyi ben çok iyi tespit ettim ve her gittiğim yerde şunu söylüyordum: Arkadaşlar, bakın, şunları şunları şunları ve şu alanlarda şu yasaları çıkardık. Bu yasalardan haberiniz var mı?

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ – Bilmiyor.

NURDAN ŞANLI (Ankara) - Şimdi, bırakın, dediğiniz gibi, ondan faydalanmayı, bilmiyor. Bilecek ki faydalansın. Ve sizin dediğiniz gibi, ben de onları hep teşkilatımızın kadın örgütlerine yönlendirdim ve arkadaşlarıma dedim ki: “Size gelenleri, hangi alandıysa, onunla ilgili hangi birime gitmesi gerekiyor, hangi kuruma gitmesi gerekiyorsa, ya yönlendirin ya da bunu dahi yapamayacak durumdaysa lütfen bir arkadaşımızı görevlendirin, bu anlamda onlara destek verin.” Evet, önce haklarını bilmeleri gerekiyor.

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ – Mesela sivil toplum örgütlerinde şu çok yaygınlaştı artık. Bu anlamda gelen ve başarılı olamayacak insanlara gönüllü avukatlık hizmetleri veriliyor. Yani ben de bunlardan birisiyim ama... Bütün taşrada, Anadolu’da bizim şubelerimizde, başka kuruluşlarda da, hiç haksızlık etmeyelim yani, gönüllü avukatlık hizmeti veriliyor. O güven veriyor, bir. İki: Parasal anlamda da korkularını azaltıyor. Üç: Bilgilendiriyor.

NURDAN ŞANLI (Ankara) – Yalnız biz bir de şunu yaptık yine, teşkilatlarımızla şöyle bir çalışma yaptık. Çünkü onlar çok geniş alanda kadınlara ulaşabiliyorlar. İl başkanlarımıza dedik ki: “Bunu ilçelere de indirebilirsiniz. Çok geniş kalabalıklar hâlinde kadınları davet edin, belirli ortamlarda toplayın ve bunlara anlatın. Çünkü sen orada, atıyorum, 100 kadına anlattıysan, bu 100 kadın da gidip muhtemelen 100 kadına anlatacak. Dolayısıyla, bakın, bu yasalar yeni çıkmaya başladığında ve kadın haklarıyla ilgili bu çalışmalar daha hızlandığı süreçte biz bunu teşkilatlarımızla yaptık ve hatta arkadaşlarımızın kendilerinden kaç toplantı, kaç yerde ve kaç kadına yaptın diye bilgileri de aldık. Bu anlamda bir çalışma da yaptık arkadaşlarımız.

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ – Çok önemli.

NURDAN ŞANLI (Ankara) – Yani hem sivil toplum örgütleri hem de...

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ – Tabii partiler en yaygın ve en geniş şeylerde olduğu için...

NURDAN ŞANLI (Ankara) – Evet, daha geniş anlamda kadınlara ulaştıkları için...

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ – Tabii, sizin gidemediğiniz yerlere biz gidebiliyoruz, bizlerin gidemediği yaygınlıkta da siz etkili oluyorsunuz.

NURDAN ŞANLI (Ankara) – Bu konuda el birliğiyle hareket etmemiz gerekiyor. Önce haklarını bilmeleri gerekiyor. Aynen katılıyorum.

BAŞKAN – Evet Özlem Hanım, devam edelim. Kusura bakmayın.

KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRÜ ÖZLEM BOZKURT GEVREK – Yok, estağfurullah.

Şimdi tabii burada biz yazmadık ama efendim, bu daha bir başlangıç tabii. Bizim elimizde bir Avrupa Birliği projesi var yaklaşık 10 milyon dolarlık. Onun 3 milyon dolarlık bölümü sivil toplumla ilgili olarak...

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ – İhtiyacımız var. Parasızlıktan öleceğiz.

KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRÜ ÖZLEM BOZKURT GEVREK – Bilinç yaratma, vatandaş bilincinin yaratılması ve sivil toplumun güçlendirilmesine yönelik bölümü. Onda özellikle kadınların kadın hakları, kadına yönelik şiddet, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın-erkek eşitliğiyle ilgili olarak bilinçlendirilmesine yönelik bölümü diye ayrılmış. Şimdi eğer o tabii kabul edilirse... Bayağı ciddi anlamda yol alınmış. Bir, sivil toplumla ilgili olan bölümü o.

İkinci de, iki ana bölüme ayırdık. Bir: Kolluk kuvvetleriyle ciddi bir çalışma. Çünkü 45 bin polisi eğittik ama 450 bin tanesinin daha eğitilmesi gerekiyor, benim sahadaki deneyimim, anladığım kadarıyla.

İki: Aile hekimleri ve aile hekimlerinin yanında çalışan hemşirelerin, sağlık personelinin eğitimi. Çünkü kadının evden çıkmasının en legal yolu doktora gitmek. İlaç yazdırmak için hiç evden çıkamayan kadın bile çıkabiliyor. Ve şiddetle muhatap olan kadın ancak ve ancak bu doktor ve sağlık personeli tarafından teşhis edilebiliyor. Ve kolay değil aslında “Ben şiddete uğruyorum.” diyebilmek. Genelde “Merdivenden düştüm.”, “Kapı çarptı.” demeyi tercih ediyorlar kadınlar. Dolayısıyla, bu iki grupta bizim özel olarak çalışmamız gerekiyor. Kalan bölümü de onunla ilgili. Bir onu paylaşmak istedim ben sizinle ama tabii ki onu buraya yazmadık, henüz gerçekleşmedi.

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ – Ama ben sivil toplum tarafını çok beğendim. Efendim, huzurlarınızda olduğu için sözünü de aldım sanıyorum.

KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRÜ ÖZLEM BOZKURT GEVREK – Zaten belli. Şu kadarlık bölümü sivil toplum, şu kadarlık bölümü şey diye. Tabii, Sayın Bakanımızın talimatlarıyla oluyor her şey.

TÜRKİYE KADINLAR BİRLİĞİ BAŞKANI AV. SEMA KENDİRCİ – Biz zaten yapıyoruz ama bizim etki alanlarımızı genişletmek ve güçlendirmek için para bizim çok ihtiyacımız. Yani ulaşılabilecek her yer için paraya ihtiyacımız var. O anlamda zaten yasayı tanıtmak, kullanamayan kişiye tanıtmak anlamında, hakikaten iddialı söyleyeyim, kızmaca yok, sivil toplum devletten daha etkili. Çünkü devlet resmî. Size yaklaşmadığı noktada bana yaklaşıyor, ben herhangi bir kadın, onun için. Tabii sivil toplum böyle çünkü. Çekiniyor. Bütün bunları bilemeyen insanlar için söylüyorum. Yani bizi daha kendisinden birisi... Devlet ne olursa olsun resmî, biraz çekinilecek bir yer yani. Onun için...

Tamam, biz anlaşırız nasıl olsa.

KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRÜ ÖZLEM BOZKURT GEVREK – Tabii. Bakanımızla anlaşırırsınız.

Şimdi, bu konuda imzalanan protokoller var, özellikle son dönemde çok hızla imzaladığımız protokoller var, onlardan bahsettik. Özellikle son maddedeki Jandarma Genel Komutanlığıyla ilgili olanı Sayın Bakanımız çok önemsiyor. Çünkü tarihte ilk defa Jandarma Genel Komutanlığına ait olan eğitim kurumlarına... Üç tane eğitim kurumu çok önemli; işte jandarma astsubay okulları ve jandarma sınıf okulları ile üçüncü bir grup daha var, bu jandarmaya uzman yetiştiren okullara bağımsız bir ders olarak kadına yönelik şiddetle ilgili, işte son sınıflara, son döneme iki saatlik ders olarak konu, protokol imzalandı, bu sene itibarıyla uygulamaya başlayacağız. Bu, sahadaki personelin eğitilmesinin yanı sıra bu projenin sürdürülebilir olması açısından çok önemli. Şimdi hedefimiz polis okullarına girmek ama bakalım hayırlısı diyoruz inşallah.

Kamu farkındalığının yaratılmasıyla ilgili çalışmalar, Genelkurmayla yapmış olduğumuz çalışmalara yer verdik. Sayın Başbakanımızın önderliğini yapmış olduğu, 25 Kasım'da başlattığımız hep beraber, “Biz de Varız” kampanyası ve bildirisinden bahsettik. Medyayla yapmış olduğumuz, kadına yönelik medya dilinin kullanımıyla ilgili olarak yapmış olduğumuz çalışmalardan bahsettik.

Mevcut durumumuzdan bahsettik; işte kadın konukevi sayısı, toplum merkezleri, aile danışma merkezleri, müdahale merkezlerinden. Ve Alo 183 hattını çok önemsiyorlar. Onlardan bahsettik.

Planlanan çalışmalarımızdan bahsettik. ASTEP özellikle Bakanlığımız açısından çok önemli. Onu hayata geçirmeyi planlıyoruz.

Sonra, STK'larla yapmış olduğumuz iş birliği çalışmalarımızdan bahsettik. Örneğin en son dönemde kanun yapılması sürecinde izlenen yöntemimizi anlattık ve en son sığınma evi yönetmeliğiyle ilgili olarak yapmış olduğumuz çalışmalarımızdan bahsettik.

Ve en son olarak gerek başörtüsüyle ilgili durumda gerekse kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda son dönemlerde meydana gelen gelişmelerin olumlu etkilerinin bir sonraki rapor dönemine kadar daha net bir şekilde ortaya çıkacağını ve Komiteyle paylaşacağımızı düşünüyoruz.

Genel olarak mevcut durumu olduğu gibi açıklamayı düşündük. Çok iyi bir durumda olmadığımızın farkındayız ama mümkün olduğu kadar bu konuda en iyi şekilde gelişmelerin sağlanması için çalışıyoruz. Bütün gerçekleri ortaya koymayı düşünüyoruz dedik ve bitirdik.

BAŞKAN – Elinize sağlık, teşekkür ederiz.

Öncelikle hem size Sayın Kendirci hem Sayın Genel Müdürümüze çok teşekkür ediyoruz. Bu bilgileri Komisyon üyesi milletvekili arkadaşlarımızla da paylaşacağız. Biraz, dediğim gibi, dün gece Genel Kurulun çok geç bitmesi, sabah çok erken başlanması ve bugün Meclis trafiğinin çok yoğun olması nedeniyle böyle bir toplantı oldu ama bu iş birliği ve toplantıların, çalışmaların devam edeceğini şimdiden söylemek istiyorum.

Teşekkür ediyoruz, ayağınıza sağlık diyoruz ve toplantıyı kapatıyoruz.

Sağ olun.

Kapanma Saati: 13.42